

INTERNACIONALIZACIJA NAŠEGA VPRAŠANJA

NAŠ PROTEST NA DUNAJU

je domačo in svetovno javnost opozoril
na nerešeno manjšinsko vprašanje v Avstriji

V središču Dunaja, v neposredni soseščini sedežev zveznega predsednika in zvezne vlade, smo koroški Slovenci zadnjo soboto z mogočno protestno demonstracijo opozorili domačo in svetovno javnost na nerešeno manjšinsko vprašanje. Pred palačo, v kateri trenutno zaseda komite OZN za odpravo vseh oblik rasne diskriminacije, smo Avstrijo obtožili,

- da se že več kot dvajset let izmika izpolnitvi svojih mednarodnih obveznosti iz državne pogodbe;
- da ne spoštuje načel Združenih narodov o človekovih pravicah in svobodah, marveč nasprotno uveljavlja politiko rasne diskriminacije;
- da z izrazitimi protimanjšinskimi ukrepi krši lastno ustavo in državno pogodbo ter razne mednarodne dokumente;
- da je povsem kapitulirala pred nemškimi nacionalisti in neonacisti, ki pred očmi pristojnih oblasti nemoteno razvijajo svojo protizakonito dejavnost.

Glasno in nepreslišno je odjeknil po dunajskih cestah in ulicah glas koroških Slovencev — glas protesta in obtožbe, pa tudi glas nezlomljive življenjske sile. Kajti s protestno vožnjo na Dunaj smo koroški Slovenci dovolj prepričljivo pokazali in povedali, da se nečemo sprijazniti s tem, da bi nas z dvomljivimi statističnimi triki in diskriminacijskimi zakonskimi ukrepi ogojčevali za pravice, ki jih imamo zapisane v členu 7 državne pogodbe.

Oba govornika na zaključni demonstraciji na dunajskem Jožefovem trgu — dr. Franci Zwitter za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in dr. Matevž Grile za Narodni svet koroških Slovencev — sta nedvoumno in odločno izpovedala mnenje nas vseh: da smo dobrih dvajset let potpečljivo čakali in upali, da bo naše vprašanje mogoče rešiti znotraj Avstrije, toda zdaj doživljamo, da nas hočejo uredno likvidirati, zato smo prisiljeni, da gremo s svojim bojem tudi pred mednarodne forume. Opozorili jih hočemo, da se rasna diskriminacija ne izvaja le v daljnih afriških deželah, marveč jo doživljamo tudi sredi civilizirane Evrope, prav v tisti Avstriji, ki se rada ponaša s svojo demokracijo in pravno ureditvijo; v tej Avstriji danes doživljamo, da z uradne strani uveljavljajo diskriminacijske ukrepe proti narodnim manjšinam, jim kratijo njihove pravice, ki so del splošnih človekovih pravic, s tem pa brezobzirno leptajo načela, zapisana v listini Združenih narodov.

„Ne zahtevamo zakona o narodnih skupinah, marveč hočemo le izpolnitev člena 7,“ je bilo poudarjeno. Za

to izpolnitev pa se hočemo koroški Slovenci odločno in dosledno boriti, boriti skupaj z avstrijskimi demokrati, kajti boj za manjšinske pravice je hkrati boj za demokracizacijo avstrijske družbe. Javno je bila izrečena zahvala listim dunajskim prijateljem, ki so nas podprli pri lanskem bojkotu jezikovnega štelja: saj se je na Dunaju priznalo za Slovence dosti več oseb, kot so Slovencev našli na Koroškem, na njihovem avtohtonem ozemlju, kar je najboljši dokaz, da je bojkot povsem uspel in da dobljeni rezultati niso za nobeno rabo.

Dunajčani so tudi zdaj ob protestni vožnji pokazali veliko zanimanje in

razumevanje za naš boj. Med vožnjo po dunajskih cestah (policija je v prizadevanju, da bi našo kolono razbila, nehoti poskrbela, da je bila vožnja dolga in je vodila po neštetihi ovinkih) so ljudje s pločnikov in z oken mahali v pozdrav in ploskali. Le redko kje je kakšen posameznik izrazil negotovanje, pa še to se je pogosto spremenilo v razumevanje, ko so ljudje zvedeli, kdo smo in kaj hočemo. Sploh smo med vožnjo iz Celovca na Dunaj videli in slišali, kako slabo in enostransko so Avstriji obveščeni o svojih sodržavljanih slovenske narodnosti — tukaj pade krivda in odgovornost (Dalje na 8. strani)

Avstrijska manjšinska politika sramota za svet demokracije in svobode

V dneh, ko v Avstriji in drugih zahodnih državah pretakajo krokodilove solze zaradi „zati-ranja“ v vzhodnih državah, daje prav Avstrija najlepši primer, kako zlagana je lahko družba, ki se na zunaj kaže kot prvoborec za človekove pravice, v resnici pa sama na najbolj grob način tepta osnovne pravice in svobode ne le človeka kot posameznika, marveč kar cele narodne skupnosti. Avstrijska manjšinska politika, ki jo zdaj skušajo uveljavljati v smislu tako imenovanega tristranskega sporazuma, je namreč sramota za svet demokracije in svobode ter razgalja vso umazanost in moralno propadlost tistih, ki kričijo o krivicah, ki se baje godijo drugod, nečijo pa videti tistega, kar se dogaja doma.

Manjšinska politika, ki jo Avstrija zdaj uresničuje, namreč ni nič drugega kot uradna likvidacija slovenske in hrvaške manjšine! Naj se visoki in najvišji predstavniki dežele in države ter strank še tako trudijo, da bi javnost pretentali in jo z najbolj umazanimi sredstvi zavajanja „prepričali“, kako „demokracična“, kako „pravična“ in kako „širokogrudna“ da je njihova „rešitev“ — resnica je in ostane, da tako „reševanje“ predstavlja grobo kršitev ustave in državne pogodbe ter mednarodnih načel o človekovih pravicah.

Reševanje, ki ga hočejo zdaj izsiliti proti volji prizadete manjšine, je najbolj brezobziren diktat, ki si ga je sploh mogoče predstavljati. Je pa hkrati tudi najbolj prepričljiv dokaz zlaganosti in dvoiličnosti avstrijske manjšinske politike.

Vzemimo samo zadnje izjave zunanjega ministra Pahra. Na predavanju v Innsbrucku je svetoblinsko menil, da največjo nevarnost za koroške Slovence predstavlja v najkrajšem času možna asimilacija. Toda Pahr kljub temu nima

nobene razumevanja za „tako imenovane zastopnike Slovencev“ (ministra Pahra in vsem tistim, ki tako radi osporavajo mandat predstavništvu koroških Slovencev, povemo, da so bili ti „tako imenovani“ zastopniki osrednjih organizacij koroških Slovencev brez izjeme demokracično izvoljeni, medtem ko o marsikom drugem tega verjetno ne bi mogli trdit!) ter je mnenja, da morajo imeti Slovenci pravico, da se asimilirajo. Tako torej eden najvišjih predstavnikov Avstrije javno zagovarja asimilacijo, to je raznarodovanje in s tem daje podporo in potuho vsem tistim prizadevanjem, ki stremijo za tem, da bi koroškim Slovincem v razni vindišarskimi in podobnimi „teorijami“ ukradli narodnost, razdrobili njihovo naseljeno ozemlje in jih končno likvidirali.

Ta raznarodovalna politika se nemoteno izvaja, ker ji — kakor vidimo — daje svoj blagoslov tudi „uradna Avstrija, čeprav se je v državni pogodbi obvezala, da bo manjšine zaščitila in zajamčila njihov razvoj. Toda državna pogodba postaja v Avstriji čedalje bolj nadležno breme“, ki se ga najraje sploh ne bi več spominjali. Na nedavnem predavanju graškimi pravnikom je zunanji minister Pahr prikazoval tako imenovani zakon o narodnih skupinah kot „zbirni dokument mednarodno-pravnih obveznosti in zakonskih ukrepov“. Njegovo izvajanje je poslušalce začudilo, kajti vsakomur je znano, da izhajajo mednarodno-pravne obveznosti Avstrije iz državne pogodbe, ne pa iz zakona, ki je sad samovoljnosti in prepotence predstavnikov avstrijskega političnega življenja, ki si domišljajo, da lahko po mili volji kršijo in enostransko revidirajo mednarodno-pravne dokumente.

Za dokaz, da se Avstrija ne meni za svoje mednarodno-pravne obveznosti, bi lahko navajali

dalgo vrsto primerov. Najbolj zgovoren med njimi pa je brez dvoma njen odnos do manjšinskega vprašanja in posebej do člena 7 državne pogodbe. Tukaj se pristojni dejavniki ne ustavijo niti pred najbolj umazanimi sredstvi, kot je bilo npr. tako imenovano jezikovno preštevanje. Temu primerni so tudi rezultati: v Avstriji so našli 13.283 Slovencev, toda od tega na Koroškem samo 3941, medtem ko se je na Dunaju priznalo za Slovence 4747 oseb; po teh podatkih je torej slovenska narodna skupnost na Dunaju precej močnejša kot na svojem avtohtonem ozemlju! Podobno je bilo ugotovljeno tudi glede Hrvatov, ki so jih na Gradiškem našli samo 2946, v ostali Avstriji pa 4673.

Vsakomur je jasno, da take številke nimajo prav nobene vrednosti — razen da pred domačo in mednarodno javnostjo osmešijo in razkrinkajo metode, ki se jih poslužuje Avstrija v svoji manjšinski politiki. Toda kljub temu že omenjeni zakon o narodnih skupinah temelji prav na teh številkah, torej je že to dokaz dovolj, kakšno je v resnici sedanje „reševanje“ manjšinskih vprašanj in „izpolnjevanje“ mednarodno-pravnih obveznosti.

Vendar pa zunanji minister Pahr — da ga že enkrat omenimo — kljub vsemu temu v svojem predavanju v Gradcu mirno izjavlja, da je Avstrija „striktno spoštovala“ vse mednarodno-pravne obveznosti, ki jih je prevzela, in da se je „dejavno prizadevala“ za čim večje spoštovanje človekovih pravic na širokem področju.

Za take izjave in za takšno politiko je res težko najti pravo označbo, ker bi zaradi pravnega formalizma, ki vlada v Avstriji, lahko že najbolj milo označitev kdo smatral kot žaljivo.

Slovinci v Ameriki pozivajo Avstrijo da mora izpolniti člen 7 državne pogodbe

Na pobudo Slovenske narodne podporne jednote, najstarejše in tudi največje organizacije slovenskih izseljencev v ZDA (saj združuje več kot 70.000 članov), so se sestali predstavniki raznih slovenskih organizacij v Ameriki na skupnem posvetu, kjer so razpravljali o vprašanju koroških Slovencev in izrekli vso podporo njihovu boju za dosego pravic, zajamčenih v členu 7 državne pogodbe. Sestanka so se poleg zastopnikov SNPJ udeležili tudi predstavniki Slovenske dobrodelne zveze, Federacije narodnih domov, Federacij SNPJ, Progresivnih Slovencev Amerike, Federacije slovenskih upokojencev ter raznih kulturnih in drugih skupin Slovencev v ZDA.

V podporo koroškim Slovincem so sprejeli spomenico, ki so jo poslali generalnemu sekretarju OZN Kurtu Waldheimu, ameriškemu predsedniku Carterju, državnemu sekretarju za zunanje zadeve Vanceu in nekaterim članom ameriškega kongresa, prav tako pa tudi ekonomsko-socialnemu svetu OZN. V spomenici ostro protestirajo proti temu, da Avstrija odreja slovenski manjšini na Koroškem pravice človeka in temeljne svobode, ter opozarjajo na obveznosti, ki bi jih Avstrija morala v tem pogledu izpolniti na podlagi državne pogodbe.

„Več kot dvajset let, vse od 1955, so se sistematično izmikali in odlagali uveljavitev obveznosti iz državne pogodbe, nanašajočih se na pravice manjšin v Avstriji,“ je rečeno v spomenici. „Na Avstrijskem ozemlju delujejo danes nekatere šovinistične organizacije, katerih cilj je odvzeti slovenskemu prebivalstvu osnovne pravice. Nacionalni svet Slovenske narodne podporne jednote zahteva od Združenih narodov, da morajo biti te krivice na Koroškem odpravljene in obveznosti Avstrije do slovenske manjšine, kot so zapisane v državni pogodbi iz leta 1955, v celoti brez odlašanja izpolnjene.“

Svoj pomembni prispevek k internacionalizaciji vprašanja koroških Slovencev je Slovenska narodna podpora jednota primerno poudarila tudi v svojem glasilu „Prosveta“, kjer poziva tudi druge organizacije in posameznike med Slovenci v Ameriki, da se pridružijo akciji v podporo boju koroških Slovencev. Takole piše njihov list med drugim:

„Dvignimo svoj glas proti krivicam, ki se godijo našim rojakom v Avstriji. Naj svet izve, da je bila Koroška, ki si jo danes lastijo naduti tuji, nekoč zibelka slovenstva, kar priča kameniti knežji prestol na Gosposvetskem polju, kjer so bili ustoličeni slovenski knezi. Naj svet izve, da so imeli Slovenci že takrat v svoji vladni slično demokracijo, kot jo imamo danes v Ameriki. Povejmo svetovni javnosti, da so koroški Slovenci potomci tistega demokratičnega ljudstva, ki pa je danes zatirano na lastni zemlji.“

Pred forumom OZN obtožujemo Avstrijo da proti manjšinam izvaja rasno diskriminacijo

Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem kot zastopstvo slovenske narodne skupnosti na Koroškem si dovoljuje, da posreduje odboru OZN za odpravo rasne diskriminacije ob njegovem 15. zasedanju na Dunaju kratko poročilo o položaju slovenske manjšine na Koroškem.

Koroški Slovenci živijo kot avtohtona narodna skupnost že od 6. stoletja naprej na podedovanem naseljenem ozemlju. Materin jezik večine prebivalstva tega ozemlja je slovenski, čeprav priznavanje k narodnosti zaradi diskriminacije tekom zgodovine na šolskem in vzgojnem področju, predvsem pa zaradi socialne in gospodarske diskriminacije ni vselej identično z materinim jezikom.

Ceprav je republika Avstrija po plebiscitu z dne 10. oktobra 1920 obljubila, da „hoče slovenskim rojakom varovati danes in za vse čase njihov jezikovni in narodni značaj in da bo v enaki meri skrbel za njihov duhovni in gospodarski razcvet kot pri nemških prebivalcih dežele“, in se je v senžermenski pogodbi obvezala, da bo manjšine štela in da jih v nobeni obliki ne bo diskriminirala, te obveznosti do danes niso bile izpolnjene. Nasprotno, diskriminacija koroških Slovencev se nadaljuje na šolskem področju kot na področju socialnega in gospodarskega pospeševanja predvsem pod pritiskom nemškonacionalističnih organizacij. Svoj višek pa je dosegla med nacionalsocialistično okupacijo Avstrije potom razpustitve in razlastitve vseh slovenskih društev in združenj, potom nasilne izselitve več kot 300 slovenskih družin ter pripora številnih Slovencev v koncentracijskih taboriščih.

Koroški Slovenci so se nacional-socialističnemu nasilju uprli ter se borili na strani aliranih in asociiranih sil. V priznanje temu doprinosu in velikim žrtvam v boju proti fašizmu je bil sprejet člen 7 v avstrijsko državno pogodbo iz leta 1955. Ta člen, ki vsebuje pravice slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem, je bil sprejet v državno pogodbo tudi kot poprava nacionalnim manjšinam prizadete nacionalne škode. Ne nazadnje je avstrijska stran v teku pogajanj za državno pogodbo označevala protifašistični boj koroških Slovencev kot „samostojni doprinos Avstrije k njeni osvoboditvi“. Namesto da bi ta prispevek čimprej učinkovito nagradila z izpolnitvijo člena 7, je začela avstrijska zvezna vlada, s tem, da je popuščala pritisku neposredno po podpisu državne pogodbe obnovljenih šovinističnih organizacij — kot je to Kärntner Heimatdienst — ki neovirano delujejo, občutno slabšati položaj slovenske manjšine s pomočjo novih zakonov in diskriminacijskih ukrepov.

Tako je bilo potom dozdevne izpolnitve člena 7 državne pogodbe iz leta 1955 z novim manjšinskim šolskim zakonom z dne 19. 3. 1959 (BGBl. št. 101/1959) odpravljeno do tedaj veljavno, za vse otroke jezikovno mešanega ozemlja obvezno dvojezično šolstvo.

Z manjšinskim zakonom o sodnem jeziku z dne 19. 3. 1959 (BGBl. št. 102/1959) je bilo bistveno skrajšano območje krajevnih in stvarnih veljavnosti določil, ki jih člen 7 odst.

3 državne pogodbe iz leta 1955 vsebuje glede uporabe slovenskega sodnega jezika dodatno k nemškemu. Medtem ko je prej veljalo to določilo člena 7 državne pogodbe kot določilo, ki je „brez vsake izvedbene odredbe neposredno uporabno“, je bilo z novo ureditvijo krajevno območje veljavnosti od 9 jezikovno mešanih sodnih okrajev zoženo na 3, stvarno pa sploh le še na prvo instanco teh treh okrajnih sodnih okolišev. Poleg tega je bila veljavnost obeh omenjenih zveznih zakonov z dne 19. 3. 1959 omejena le do izvedbe tako imenovanega ugotavljanja manjšine.

Osrednji slovenski organizaciji — Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev — sta ob priložnosti protestne vožnje na Dunaj (o kateri obširno poročamo na 1. strani — op. ured.) pripravili obsežno dokumentarno gradivo, s katerim sta svetovno organizacijo in njene forume seznanili z dolgoletno borbo in današnjim položajem slovenske narodne skupnosti na Koroškem, še posebej pa jih opozorili na protimanjšinske ukrepe Avstrije, ki pomenijo očitno kršenje mednarodne konvencije o odpravljanju rasne diskriminacije.

Predstavniki obeh osrednjih organizacij so mape z dokumentarnim gradivom posredovali vsem članom Komiteja OZN za odpravo rasne diskriminacije, ki trenutno zaseda na Dunaju. Nadalje so gradivo poslali generalnemu tajniku OZN dr. Kurtu Waldheimu v New York (ker na Dunaju ni imel časa, da bi sprejel delegacijo koroških Slovencev) ter Komisiji OZN za človekove pravice v Ženevi. Prav tako pa so bili z vprašanjem koroških Slovencev seznanjeni tudi udeleženci sedanjih ciprskih razgovorov na Dunaju.

Skupaj z dokumentarnim gradivom sta ZSO in NSKS poslala članom Komiteja OZN za odpravo rasne diskriminacije kratko poročilo o vprašanju koroških Slovencev, ki ga tukaj v celoti objavljamo.

Z izvedbo tajnega ugotavljanja materinega jezika z dne 14. novembra 1976 je avstrijska zvezna vlada nastopila pot povsem odkrite diskriminacije, lahko rečemo, likvidacije manjšinskih pravic slovenske in hrvaške narodne skupnosti na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem.

Zvezni zakon z dne 17. 7. 1976 o pravnem položaju narodnih skupin v Avstriji [zakon o narodnih skupinah, BGBl. št. 396/1976] v eklatantnem nasprotju z nastankom ter z besedo in duhom člena 7 avstrijske državne pogodbe in v nasprotju z načeli Združenih narodov pogojuje manjšinske pravice med drugim s sorazmerno znatnim številom (ena četrtnina), s številčno

močjo narodne skupine, z razširjenostjo njenih pripadnikov na zveznem ozemlju in z njenim številčnim razmerjem do drugih avstrijskih državljanov na določenem ozemlju.

S tem zakonom o narodnih skupinah se je v nasprotju z izjavami avstrijskega izvedenca na zaključni seji komisije OZN za človekove pravice dne 5. 3. 1976 v Ženevi ponovno bistveno poslabšal doseženi pravni in dejanski položaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Tako je namesto dosedanjega zveznega zakona z dne 6. 7. 1972 o namestitvi dvojezičnih topografskih označb in napisov na področjih Koroške s slovenskim prebivalstvom (BGBl. št. 270/1972), ki je predvideval 205 slovenskih krajevnih napisov, razporejenih na celotno avtohtono naseljeno področje koroških Slovencev (v njem so koroški Slovenci videli prvi korak k polni uresničitvi določil člena 7 odst. 3, po katerem „bodo v upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini“), z zakonom o narodnih skupinah stopila v veljavo nova ureditev, ki po predlogu treh koroških strank za tozadevno odredbo k zakonu o narodnih skupinah predvideva dvojezične krajevne napise le še v 9 od skupno 62 jezikovno mešanih občinah po njihovi strukturi v času podpisa državne pogodbe z dne 15. 5. 1955. Zvezni zakon z dne 6. 7. 1972 pa v ostalem v nasprotju z izjavami avstrijskih izvedencev v raznih mednarodnih gremijih in še posebej tudi pred komisijo za odpravo rasne diskriminacije nikoli ni bil izveden.

Po nadaljnji načrtovani odredbi k zakonu o narodnih skupinah naj bi bil slovenski uradni jezik dodatno k nemškemu v nasprotju z dosedanjimi odredbeno ureditvijo pripuščen namesto v vseh 52 jezikovno mešanih občinah le še v 18 po občinski strukturi leta 1968. S tem se avtohtono naseljeno območje slovenske narodne skupnosti s trikom takoiimenovanega ugotavljanja materinega jezika, ki ga je slovenska narodna skupnost poleg tega bojkotirala, zožuje na približno eno tretjino.

Slovenska narodna skupnost na Koroškem se s tako diskriminacijsko ureditvijo nikdar ne more sprijazniti. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sta zato prisiljena, da odbor Združenih narodov za odpravo rasne diskriminacije neposredno opozorita na njen položaj. Pri tem opozarjata na dejstvo, da se je odbor že večkrat, predvsem pa na 8., 9. in 10. seji pri obravnavi prvoletnega poročila zastopnika republike Avstrije o zakonitih ukrepih v zvezi z mednarodno konvencijo o odpravljanju vseh oblik rasne diskriminacije temeljito bavil z našim vprašanjem. Položaj pa se medtem ni izboljšal, marveč se je — kot je zgoraj prikazano — zelo bistveno poslabšal, tako da novi zakon o narodnih skupinah ne predstavlja ureditev mednarodnih obveznosti za zaščito manjšin, marveč izrecno kršenje mednarodne konvencije o odpravljanju vseh oblik rasne diskriminacije.

Narodni svet koroških Slovencev
Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Obsojamo dvoreznost avstrijske manjšinske politike

Klub slovenskih študentov na Dunaju je izdal naslednjo izjavo za tisk:

Predstavniki parlamentarnih strank ter zvezne in deželne vlade so v preteklih tednih s precejšnjo vnemo pričeli razpravljati o nerešenem manjšinskem vprašanju na Koroškem, predvsem o ustanovitvi tako imenovanih manjšinskih svetov. Osrednji organizaciji koroških Slovencev sta te svetove odklonili, saj se ravno ob tem vprašanju jasno kaže dvoreznost avstrijske manjšinske politike.

Zvezni kancler dr. Kreisky je še pred nedavnim na kongresu izraelske delavske stranke pozval to stranko, naj končno uvidi, da si Izrael zastopnikov palestinskega naroda ne bo mogel izbirati, temveč bo moral priznati tiste zastopnike, ki jih bo palestinsko ljudstvo samo izvolilo. To demokratično načelo pa očitno ne velja v Avstriji sami, kjer se vlada z ustanovitvijo manjšinskih svetov skuša znebiti tistih zastopnikov manjšine, ki ji niso po volji, manjšini pa vsiliti vladi pohlevno vodstvo.

Tako ravnanje je v popolnem nasprotju z demokratičnim pristopom k reševanju manjšinskih vprašanj. Ta tendenca se tudi jasno kaže v odredbah, s katerimi vlada „rešuje“ zahteve po dvojezičnih topografskih napisih in dvojezičnosti na sodiščih. Ta „edina sprejemljiva podlaga“ — tako jo sedaj imenujejo — ni nič drugega kot maksimalna možna koncesija nemškonacionalnim silam, ki so s tem zabeležile ponoven političen uspeh, saj so njihove zahteve prevzele vse tri v parlamentu in deželni vladi zastopane stranke.

Torej tudi po uspelem bojkotu preštevanja nadaljuje avstrijska vlada politiko sankcioniranja zahtev nemške nacionalnih sil in jih s tem vzpodbuja še naprej k napadom ne le na slovensko narodno manjšino, ampak tudi na demokracijo v Avstriji.

Klub slovenskih študentov na Dunaju zato odločno protestira proti tej očitni reviziji avstrijske državne pogodbe, proti politiki, ki jasno nasprotuje tudi sklepom helsinške konference. Edina sprejemljiva podlaga reševanja manjšinskega vprašanja mora biti le člen 7 avstrijske državne pogodbe, ki pa velja za celotno avtohtono naseljeno območje slovenske narodne manjšine.

Podpiramo odločno nastopanje osrednjih organizacij koroških Slovencev in ugotavljamo, da je možna rešitev le v sporazumu med avstrijsko zvezno vlado ter edinimi zastopniki koroških Slovencev — Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnim svetom koroških Slovencev.

Avstrija - leglo neonacizma

Takorekoč iz dneva v dan se vrstijo dogodki, ki kažejo, da se Avstrija vedno bolj spreminja v leglo neonacizma — in to kljub temu, da ji državna pogodba nalaga nedvoumne obveznosti tudi glede izkoreninjenja nacizma ter prepovedi vsakršne dejavnosti v smeri obnavljanja in širjenja nacistične miselnosti.

O takem primeru, ki očitno kaže v to smer, je na tiskovni konferenci v Beogradu govoril tudi predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve SFRJ Mirko Kalezić, namreč o izizvalnem in nezaslišanem odlikovanju nekdanjega vodje nacističnega radia v Ljubljani Emila Schmidta, ki mu je graški mestni svet podelil srebrni red deželnega glavnega mesta. O odlikovanju nekdanjega Hitlerjevega propagatorja je Kalezić poudaril:

„Glede na znano obnašanje in delo Emila Schmidta med okupacijo Jugoslavije dejstvo, da je mesto Gradec odlikovalo tega nacističnega propagandista, ne samo da ni v skladu s politiko dobrih sosedskih odnosov, temveč povzroča začudenje in negodovanje jugoslovanske javnosti, toliko bolj, ker to ni prvi primer, da se v Gradcu javno izkazuje takšne in druge podobne nacistične manifestacije, ki so naravnane na provokacijo proti SFRJ in otežujejo razvoj prijateljskih odnosov med Avstrijo in SFRJ. Tudi ob tej priložnosti bi rad poudaril mednarodno obveznost Avstrije, po kateri je dolžna iz avstrijskega političnega, gospodarskega in kulturnega življenja odstraniti vse sledi nacizma (deveti člen državne pogodbe), česar pa se Avstrija v tem primeru očitno ne drži.“

Na to provokantno odlikovanje bivšega nacističnega propagandista je med drugim opozoril tudi Klub slovenskih študentov v Gradcu v izjavi, s katero je protestiral zaradi obnovitve disciplinarne postopka proti graškemu prof. Gerhardu Beermannu, ki ga oblasti obtožujejo, da se je pregrešil zoper svoje pedagoške dolžnosti, ker se je v okviru Solidarnostnega komiteja za pravice manjšin izjavil proti jezi-

kovnemu štetju in s tem za točno izpolnitev avstrijske ustave. KSS v Gradcu v zvezi z obnovo postopka proti prof. Beermannu opozarja na določene akcije vodilnih štajerskih politikov: da sta deželni glavar Niderl in graški župan Götz poleg drugih prevzela pokroviteljstvo nad razstavo nemškonacionalnih akademikov, ki je imela izrazit nemškonacionalen značaj, in da je graško mesto odlikovalo nekdanjega nacističnega propagandista Schmidta. Nato KSS poudarja, da mora vsakomur, ki vidi te povezave, biti povsem jasno, da predstavlja postopek proti prof. Beermannu v prvi vesti poskus, da bi kritičnega pedagoga diskriminirali in ga prisilili k molku, v nadaljnji konsekvenci pa to ogroža tudi demokratično življenje v Avstriji sploh. Zato KSS zahteva takojšnjo ustavitev postopka, za primer, da se to ne bi zgodilo, pa napoveduje nadaljnje akcije.

Kako se neonacizem z dovoljenjem odgovornih oblasti nemoteno razvija, pa so pokazali tudi nedavni dogodki na dunajski univerzi. Na te dogodke opozarja v posebni izjavi Klub slovenskih študentov na Dunaju, ki poudarja, da odgovornost za ta razvoj nosijo oblasti, ki očitno nočejo ukrepati proti pojavom neonacizma, pa tudi vlada in parlamentarne stranke, ki ne izpolnjujejo svojih obveznosti iz državne pogodbe, po katerih bi morali v Avstriji prepovedati sleherni propagando v neonacističnem in velenemskem duhu. Dunajski KSS poziva na združenje vseh demokratičnih in protifašističnih sil v borbi proti pojavom neonacizma in proti neonacističnemu nasilju na avstrijskih univerzah ter zahteva prepoved neofašističnih organizacij.

Slepota in gluhost pristojnih oblasti in odgovornih političnih dejavnikov za množične se pojave neonacizma v Avstriji postaja že tako očitna, da pomeni izzivanje ne le demokratičnih sil v državi, ampak tudi mednarodne javnosti, ki še ni pozabila da je bila Avstrija že enkrat „zibelka“ fašizma.

Ljubiteljem operne umetnosti

se obeta novo nepozabno doživetje

Gostovanja opernih umetnikov iz Slovenije so za ljubitelje operne umetnosti v Celovcu in sploh na Koroškem vedno nekaj posebnega. Tako nepozabno doživetje se nam obeta tudi za nedeljo 24. aprila, ko bo operni ansambel Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani na povabilo Slovenske prosvetne zveze gostoval v celovškem Mestnem gledališču, in sicer z Verdijevo opero „Ples v maskah“.

Pod vodstvom dirigenta Lovrenca Arniča in režiserja Franceta Jamnika se bodo v glavnih vlogah predstavili znani operni solisti: Dimitar Damjanov (grof Ricardo), Stane Koritnik (Renato), Ženi Živkova (Amelija), Božena Glavak (vedeževalka Ulrika), Sonja Hočevnar (paž Oskar) Franc Javornik (Samuel), Ivan Sancin (Tom), Anton Prus (Silvano), Jaka Jeraša (sodnik), Karlo Jerič in drugi. Plesali bodo solisti baleta SNG Basajlovič Mijo, Vidmar Maruša in Danila Švara pod vodstvom koreografa Metoda Jerasa, zbor pa bo nastopil pod vodstvom Jožeta Hanca.

V naslednjem objavljamo kratko vsebino opere v treh dejanjih (šestih slikah).

Prvo dejanje

Odposlanci in častniki čakajo v guvernerjevi palači na jutranjo avdienco.

Dvajsetletnica

Koroškega akademskega okteta

Letos obhaja — z nekoliko zamudo, ker je bil ustanovljen že leta 1956 — svojo dvajsetletnico Koroški akademski oktet, ki deluje v okviru Kluba koroških študentov v Ljubljani. V dveh desetletjih plodnega umetniškega delovanja je Koroški akademski oktet pod vodstvom svojega dirigenta Cirila Krpača ponesel slovensko in slovansko umetno in ljudsko pesem daleč po svetu in povsod bil deležen visokega priznanja. Zbor dobro pozna tudi pri nas na Koroškem; ponovno smo ga slišali, zadnjič v Pliберку v okviru pevске revije „Od Pliberka do Traberka“.

Prav nastopi na tej reviji so bili tudi že uvod v praznovanje dvajsetletnice, ki jo bo Koroški akademski oktet obhajal z vrsto koncertov. Med drugim namerava obiskati tudi Celovec in druge koroške kraje, osrednjo proslavo pa bo imel 4. junija v Slovenj Gradcu, kjer bo praznični

Le Tom in Samuel, ki guvernerja sovražita, prežita na vsako priložnost, da bi se mu maščevala. Riccardo pozdravi čakajoče in jim obljubi izpolnitev njihovih prošelj. Paž Oskar mu predloži seznam povablencev za predpustni ples. Guverner se z zadovoljstvom ustavi ob imenu Amelije, ki je žena njegovega prijatelja Renata, a je deležna tudi njihovih simpatij. Renato ga posvari pred pastmi skrivne zarote, za katere pa se Riccardo mnogo ne zmeni, saj se zanaša na svojo priljubljenost med ljudstvom. Ko mu sodnik prinese v podpis predlog za izgon vedeževalke Ulrike, sklene guverner, da se bo preoblečen sam odpravil v njen breg, kjer naj mu, neznanemu, napove prihodnost. Na to svojo posebno zabavo povabi tudi vse navzoče. Pri vedeževalki je zbrano precej praznovnega ljudstva. Riccardo vstopi preoblečen v ribiča. Ko sliši, kako je ženska napovedala preprostem mornarju Silvanu bogastvo in napredovanje, mu guverner vtakne skrivaj v žep mošnjo zlata in ukaz za napredovanje v častnika. Vedeževalki sporoči sel, da bi rada neka dama z

koncert, jubilatnemu zboru pa bodo ob tej priložnosti podelili vrsto odlikovanj in priznanj za dolgoletno kulturno delo.

Ob svojem jubileju bo Koroški akademski oktet izdal tudi novo gramofonsko ploščo, ki bo s prejšnjima dvema predstavljala „trilogijo“ najboljših dosežkov, ki jih je zbor doslej zabeležil. To bo hkrati tudi katalog ob jubileju, dodali pa mu bodo še kratko zgodovino rasti okteta, nastopov doma in v tujini ter umetniških dosežkov; običajno grafično opremo bo dopolnila reprodukcija slike iz cikla o Uršli gori akademskega slikarja Karla Pečka.

Koroškemu akademskemu oktetu čestitamo ob jubileju in mu tudi v bodoče žilemo obilno uspehov pri njegovem umetniškem poslanstvu, ki ne nazadnje pomeni tudi živost med Slovenci na Koroškem ter matičnim narodom.

njo govorila na samem. Riccardo spozna v njem Amelijinega slugo. Ko se potaji, res vstopi Amelija, ki želi od čarovnice lek zoper svoje nedovoljeno nagnjenje do Riccarda. In Ulrika ji nasvetuje, naj v ta namen o polnoči nabere na morišču neko zel, ki ji bo pomagala. Riccardo sklene biti ob napovedani uri Ameliji v pomoč. Po njenem odhodu pa si da prerokovati še Riccardo. Ulrika mu napove, da bo umrl pod roko tistega prijatelja, ki mu bo prvi stisnil roko. Tedaj vstopi Renato in mu v skrbeh za prijateljevo varnost stisne roko. Ljudstvo se zgrozi, Riccardo pa se zasmije zavoljo nesmiselnosti Ulrikine prerokbe.

Drugo dejanje

Na morišču pod vešali Amelija strahoma išče čarobno zelišče. Riccardo jo prestreže in ji izsili priznanje dolga zatajevanje ljubezni. Padeta si v objem, iz teme pa se začujejo koraki. Amelija se brž zagrne v pajčolan in pred zaljubljenca stopi Renato, ki je zvedel, da Riccarda zasledujejo zarotniki. Tudi Amelija ga prosi, naj zbeži. Riccardo terja od Renata obljubo, da bo neznanko varno spremil do mestnih vrat, ne da bi poskušal izvedeti, kdo je. Namesto Riccarda najdejo zarotniki Renata. Ko spoznajo svojo zmožnost, bi radi vsaj izvedeli, kdo je njegova skrivnostna spremljevalka. Renato se jim postavi v bran z mečem, Amelija pa ga hoče ubraniti in si sama razkrije obraz. Presenečeni Renato je v srce zadet zaradi prijateljevega izdajstva in se zdaj tudi sam pridruži zarotnikom.

Tretje dejanje

Zarotniki sklenejo v Renatovi hiši umoriti guvernerja. Kdo bi opravil obsodbo, pa naj določi žreb, in Amelijo prisilijo, da sama izvele žreb. Kot nalašč izbere žreb Renata, ki vidi v tem naključju poseben migljaj usode. Na večernem pustnem plesu bo izpolnil to nalogo in tako plačal prijateljevo prevaro. Guverner se odloči, da bo Renato odposlal kot poslanika na Angleško, da bi se tako odpovedal Ameliji in kalitvi prijateljeve družinske sreče. Paž Oskar mu prinese sporočilo o novi preteči nevarnosti, a Riccardo se za to opozorilo ne zmeni. Renato na plesu izmami od paža skrivnost, v kakšno masko je našemljen Riccardo. Riccardo pride neustrašeno v dvorano, da bi se še zadnjič poslovil od Amelije. Amelija ga odkrije v vrvežu in ga prosi, naj se takoj umakne z nevarnega mesta. Tedaj pa ju že zaloti Renato, ki Riccarda zabode in tako izpolni zarotniški sklep. V zadnjih zdihljajih potrdi Riccardo Amelijino nedolžnost in pokaže Renatu podpisano imenovanje za poslanika na Angleškem. Obupani Renato uvidi svojo zmožnost, Riccardo pa mu umirajoč odpusti.

LJUBLJANSKA OPERA

SPET GOSTUJE V CELOVCU

Na povabilo Slovenske prosvetne zveze bo operni ansambel Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani v nedeljo 24. aprila 1977 gostoval v Celovcu in ob 14.30 uri v Mestnem gledališču uprizoril

VERDIJEVO OPERO

PLES V MASKAH

Prisrčno vabimo na prireditev, ki nam bo predstavila znano Verdijevo operno delo z mnogimi priljubljenimi melodijami v izvedbi priznanih solistov ljubljanske Opere.

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih, v pisarni Slovenske prosvetne zveze in v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Mladinsko srečanje

v spomin na Prežihovega Voranca

Prihodnjo nedeljo, 17. aprila, bo na Preškem vrhu nad Koljami srečanje slovenskih tabornikov v spomin na velikega koroškega slovenskega pisatelja Prežihovega Voranca. Tako srečanje prirejajo že dvajset let, letos pa bo posebno pomembno, saj se ga bo udeležila mladina iz vseh krajev Slovenije. Na Vorančevi domačiji se bo predvidoma zbralo okrog 8000 mladincev in tabornikov, ki bodo med potjo obiskali vsa pomembnejša spominska obeležja v okolici. Osrednja proslava bo ob 11. uri na Vorančevi domačiji, kjer bodo taborniki odkrili veliko skulpturo, ki bo mimoidoče spominjala na velikega revolucionarja in pisatelja s Koroške.

Na Prežihovega Voranca pa ne spominja le omenjena skulptura, marveč bodo začeli letos urejati tudi posebno „Vorančevo pot“ ali Holuljsko transverzalo, ki bo povezovala kraje in domačije okrog Kotelja, kjer je živel in ustvarjal Prežih. Poti bo za 3 do 4 ure hoda, vodila pa bo od bajte do bajte, kjer je Prežih doživljal svojo mladost, kjer je doraščal, tako da bodo tisti, ki jo bodo prehodili, lahko spoznali

okolščine, ki so vplivale na Prežihovo kot pisatelja in kot revolucionarja.

Holuljska transverzala pa ne bo samo pot mimo bajt in domačij, kjer je živel Prežih in kjer so doma junaki iz njegovih literarnih del, temveč bodo ob njej postavili tudi številna obeležja — izrezljana iz lesa bodo ponazarjala Prežihov svet, junake iz njegovih del, njegov svet, podoba. Prav tako bodo ob poti uredili počivališča ter postavili razne skulpture, medtem ko bo pri Prežihovi bajti stal 4 metre visok obelisk, ki ga bo izdelal kipar Jovanovič iz Škofje Loke, na njem pa bodo motivi iz Prežihovih del.

Ker sedanji lastnik Prežihove bajte noče pristati na prodajo, bodo hišo obnovili, hkrati pa njen dvojni postavili v parku pri gimnaziji na Ravnah, kjer so v okviru delavskega muzeja že zbrali nekaj znamenitosti, ki pričajo o preteklosti Raven in Mežiške doline. V tej „Prežihovi bajti“, ki bo ohranila vse značilnosti koroške kmečke arhitekture, bodo uredili Prežihov muzej, kjer bodo zbrane etnografske značilnosti Koroške.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI ŠMIHELA PRI PLIBERKU

Za kaplana je sedaj v Šmihelu Blaž Fabricius, doma iz Cerknega v akvilejski škofiji, ki je star 50 let. Študiral je humanistiko v Ljubljani, nato filozofijo v Gradcu in dve leti teologijo v ljubljanskem samostanu. Ordiniran je bil na naslov gosposčine Luke Juraja v Vodicah. Duhovnik je 23 let; najprej je služboval dve leti pri ljubljanskem škofu, nato je bil štiri leta kaplan v gradu Križ, tri leta v Lučah, dve leti in pol v Ljubnem, dve leti in pol na Vranskem, nato zopet štiri leta v Lučah, v Šmihelu pa službuje že pet let. Na kolekture dobiva 6 mernikov pšenice, 40 mernikov pšenične moke, 40 mernikov ovsa in 200 hlebkov sira, na štoli pa dobiva za krst po 6 krajcarjev, od kmetov in po 12 krajcarjev od kočarjev, od poroke 16 krajcarjev in od maše 3 groše. Podložnik na Blatu Filip Peklenik noče od polovice zemljišča dajati kolekture. Hišo kaplanije, ki je sedaj v dobrem stanju, je dolžna popravljati podružnična cerkev sv. Martina na Brezi. Za cerkovnika je Valentin Tabit, ki ga je sprejel v službo pokojni vikar Riedl in ki je v tej službi štiri leta. Cerkovnik dobiva na biri 7 mernikov žita in 200 hlebkov sira. Namesto sira nekateri dajo po en groš, nekateri po en krajcar. Na ministriranje se razume. Župna cerkev ima dva podložnika, nekaj njiv in nekaj živine, ki je podložna cenzusu. Cerkvena ključarja sta Blaž Riš, podložnik samostana Dobrla vas, ki je v tej službi 15 let, in Primož Breznik, podložnik gosposčine Zenek, ki je v tej službi dve leti. Za plačo dobivata prvi letno 7 mernikov pšenične moke in 9 mernikov ovsa, drugi 4 mernike pšenične moke, 1 mernik pšenice in 8 mernikov ovsa.

Naslednik vikarja Krainikerja na položaju vikarja šmihelske župnije je bil Matija Modrič,

magister filozofije, ki je nastopil to službo leta 1705 in ga nahajamo na tem mestu še leta 1725. V letu 1714 je bil v Šmihelu za kaplana Jurij Cajhen, doma iz Škofje Loke na Koroškem, ordiniran na naslov samostana v Kostanjevici, duhovnik 9 let. Poprej je služboval 2 leti v župniji Stara Loka, pred tem pa 6 let v nunskem samostanu v Škofji Loki. Stanuje v kaplaniji, ki spada pod kuratorsko cerkev sv. Martina in Ulrika v Večni vasi. Hrane ne dobiva v župnišču, kakor jo tudi njegovi predniki niso tam prejeli. Vzdržuje se iz kolekture, ki jo prejema od 150 faranov, od vsakega po en piskrič pšenične moke in po en piskrič ovsa. Namesto piskriča pšenične moke daje 24 faranov piskrič pšenice. Nekateri farani dajejo tudi hlebeček sira ali hlebeček kruha.

Pri šmihelski župni cerkvi je obstajala tudi bratovščina sv. Mihaela, ki je imela 200 članov. Od teh je vsak brat plačeval letno po 10 novčičev. Od tega denarja so vsako leto kupili govedo, ki so ga zaklali na dan, ko je bral vikar mašo za v tem letu umrle brate in sestre; za brano mašo je vikar prejemal dva goldinarja ali kožo goveda. Cerkev je dajala na ta dan za potrošnjo 6 mernikov ovsa, mernik pšenice ter tri mernike pšenične moke za kruh članom bratovščine. Bratovščina je imela v svoji lasti eno podložno kmetijo, ki jo je imel v posesti Rudolf, ki je moral prispevati vse gornje dajatve v žito, razen tega pa je moral za poravnavo davkov deželi dati letno še dva mernika ovsa in mernik rži.

Na dan praznika sv. Mihaela je morala cerkev plačati obed, vikar je moral prispevati 1 goldinar 30 krajcarjev za nabavo živil, vso vino pa je plačala tudi cerkev in sicer 10 do 15 poličev več ali manj po številu navzočih duhovnikov. Tudi na dan sv. Rešnjega telesa je

13

obede plačala cerkev in sicer cerkev sv. Katarine polovico, polovico pa župna cerkev.

Na sinodi v Gornjem gradu dne 30. julija 1715 je bil navzoč tudi beneficiat sv. Katarine, to je bil takratni vikar županije Kamen ob Dravi magister Franc Codelli. Ta vikar je bil v isti funkciji navzoč tudi na gornjegrajski sinodi dne 10. maja 1724, na kateri je izdal škof Viljem grof Leslie vsem župnijam, vikariatom in beneficijem odlok, da je v njihovih domovih prepovedano trgovati z vinom ali ga prodajati. Ta odlok je bil izdan v zvezi z okrožnico škofa Jožefa z dne 28. februarja 1679, s katero je škof duhovnikom prepovedal trgovanje z vinom ali izvrševanje gostilniške obrti. Beneficiat sv. Katarine Franc Codelli je leta 1738 umrl; na njegovo mesto je cesar Karol VI. dne 28. maja 1738 prezentiral Valentina Polajnerja.

Na sedežu šmihelskega vikariata pa so kot nasledniki Matije Modriča izkazani: leta 1741/42 Matija Čeh (Tscheck), od leta 1745 do 1757 Franc Volfgang Forgar, doktor teologije in apostolski protonotar, njega je do leta 1766 nasledil Jožef Karol Martinuzzi, od leta 1766 dalje pa je bil vikar šmihelske župnije Janez Jurij Molle, ki je tudi leta 1887 podpisal sporočilo o odstopu šmihelske župnije lavantinski škofiji.

V naslednjem bo tudi za šmihelsko župnijo prikazana tabela o gibanju prebivalstva po spiskih, ki so jih morali pošiljati vikarji vsako leto sinodi v Gornjem gradu:

Letnica	Comuni-cantes	Non comuni-cantes	Skupaj faranov	Rojstva	Poroke	Umrli
1665			1509			
1667			1569			
1696	1600	500	2100			
1705	1400	400	1800	77	13	42
1708	1375	520	1895	80	19	49
1713	1365	400	1765	78	15	50

1715	1438	562	2000	49	12	174
1719	1473	427	1900	90	12	38
1723	1800	700	2500	60	14	44
1741	1622	204	1826	69	10	55
1748	1400	300	1700	78	22	44
1749	1400	300	1700	74	8	33
1750	1400	300	1700	69	15	38
1752	1313	487	1800	63	13	50
1754	1520	400	1920	53	13	42
1759	1614	381	1995	60	17	45
1760	1715	280	1995	75	16	71
1761	1531	427	2003	65	14	48
1762	1563	417	1980	79	14	49
1763	1805	163	1968	67	17	40
1764	1745	252	1971	74	13	41
1765	1680	235	1915	70	12	53
1766	1405	501	1906	52	8	49
1767	1393	479	1872	47	10	49
1768	1456	360	1816	60	22	70
1769	1473	508	1981	65	21	33
1770	1449	474	1923	54	10	34
1771	1600	477	2077	67	15	65

Če analiziramo posamezne vpise te statistične tabele, vidimo, da nekateri vikarji pri vpisu števila faranov niso bili čisto točni. Povprečno je živel v šmihelski župniji okoli 2000 ljudi. Za leto 1723 je bilo vpisanih 2500 prebivalcev, kar gotovo ni odgovarjalo resničnemu stanju prebivalstva. Tudi v letih 1748 do 1750 je takratni vikar vpisal številko 1700 kar po domače. Pač pa smemo smatrati, da so vpisi rojstev, porok in smrti točni, ker so župniki in vikarji morali te podatke vpisovati v matične knjige. Če primerjamo število rojstev s številom smrtnih primerov, vidimo, da je v skoraj vseh prikazanih letih število rojstev prekašalo število smrti za eno tretjino. To nam dokazuje, da so bile zdravstvene prilike v tej koroški ravninski župniji še dokaj zadovoljive razen v letu 1715, ko je razsajala na Koroškem epidemija kuge ali kolere in je v tem letu umrlo v šmihelski župniji 174 oseb, to je okoli 10 % celotnega prebivalstva.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

INFORMATIVNI SESTANEK VOLILNE SKUPNOSTI BOROVLJE:

Odločno podpiramo stališča osrednjih organizacij koroških Slovencev

Na številnih informativnih sestankih širom južne Koroške, kjer se razpravlja o trenutni politični situaciji naše narodne skupnosti zlasti v zvezi z načrtom treh koroških strank, ki ne upošteva dve tretjine narodno-mešanega in s Slovenci strnjeno in avtohtono poseljenega ozemlja južne Koroške, je bilo sprejetih že celo vrsto resolucij. Tako so tudi v četrtek 31. marca v Borovljah na informativnem sestanku Volilne skupnosti (Wahlgemeinschaft Ferlach) sprejeli resolucijo, katero so soglasno izglasovali zastopniki naše narodne skupnosti v občini Borovlje skupno s predstavniki Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev. Navzoči so prišli do tehtnih zaključkov, ki so izraženi v sledeči resoluciji:

Občina Borovlje mora skrbeti za to, da bo slovenščina v Borovljah enakopraven uradni jezik. V občinski knjižnici morajo biti na razpolago tudi slovenske knjige. Navzoči apelirajo na kanclerja, avstrijsko vlado in boroveljsko občino, da morajo poskrbeti, da bo ljudska šola v Slovenjem Plajberku tudi v bodoče obstajala. To so zahteve, ki jih Slovenci v boroveljski občini upravičeno postavljamo in ki mo-

rajo bili izpolnjene. V nadaljevanju so navzoči obravnavali načrt treh koroških strank, na podlagi katerega naj bi avstrijska vlada sprejela uredbe, ki pomenijo poskus enostranske kršitve avstrijske državne pogodbe iz leta 1955. Navzoči so načrt, ki ne upošteva dve tretjine narodno-mešanega ozemlja in s Slovenci strnjeno in avtohtono poseljenega ozemlja južne Koroške, z ogorčenjem obsodili. Samo dejstvo, da je okolica Borovlj skoraj povsem slovenska in da Slovenji Plajberk spada v boroveljsko občino, ki pa po načrtu treh koroških strank ne bi dobila dvojezičnih napisov, povsem jasno kaže, da je načrt strank, da Slovence izrinejo iz administrativnih in gospodarskih središč južne Koroške. Duh in vsebina člena 7 pa garantirata pravice vsem koroškim Slovincem ne glede na to, kje na narodno mešanem ozemlju živimo. Zato odločno zavračamo ta načrt in smo trdno odločeni, da se bomo borili tako dolgo, da bodo Slovenci v boroveljski občini deležni vseh pravic, ki jim grejo po členu 7. Na sestanku smo prebrali in prediskutirali pismo kanclerja Kreiskega, ki ga je le-ta naslovil na Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev. Enofni smo v gledanju, da nam julijska zakonodaja in pismo zveznega kanclerja nikakor ne omogočata sodelovanje v svetlu za narodne skupnosti. Odločno podpiramo stališča osrednjih organizacij koroških Slovencev in nikoli ne bomo dovolili, da bi tisti, ki so bili grobarji prve avstrijske republike in ki niso nič prispevali k obnovitvi

druge avstrijske demokratične in neodvisne republike, ob podpori treh koroških strank skušali kršiti avstrijsko državno pogodbo. Zveznega kanclerja pozivamo, da se postavi po robu nemškim nacionalistom in prispeva k temu, da bo člen 7 avstrijske državne pogodbe čim prej izpolnjen.

Soglasno sprejeto resolucijo so poslali zveznemu kanclerju Kreiskemu, deželni vladi, deželnemu šolskemu svetu in občini Borovlje.

VESELE
VELIKONOČNE
PRAZNIKE

vsem bralcem, sodelavcem
in prijateljem

Slovenski
VESTNIK

Škofiče ob Vrbskem jezeru

Občina Škofiče bo del enega kopališča ob Vrbskem jezeru — občina ima namreč dve kopališči — prodala in sicer za 2,1 milijona šilingov. Kupec je podjetnik Eckert, deležnik firme ESTO v Lipi nad Vrbo. Eckert ima poleg kopališča že svoje zemljišče. Neki domačin je ponudil za dve tretjini manjšo vsoto. Prodajo dela kopališča je občinski svet sklenil z večino glasov (Volilna skupnost in SPO) na svoji seji v četrtek 31. marca. Predlog je stavil zastopnik Volilne skupnosti Herman Jäger. Le-ta je svoj predlog utemeljil s tem, da je opozoril na nengodno situacijo kopališča, na pomanjkanje prostorov za sončenje in parkiranje. Po njegovih besedah sta z ozirom na premajhno donosnost dve kopališči za občino preveč. Tej argumentaciji se je pridružila večina občinskega sveta.

Na dnevnem redu, ki je tokrat obsegal samo dve točki, je bilo še poročilo o pregledu občinske blagajne. Kontrolni odbor, v katerem je zastopan tudi mandatar Volilne skupnosti, je ugotovil, da je blagajna v redu.

Občinsko sejo so odborniki zaključili z razpravo o slučajnostih. Zastopnik Volilne skupnosti je vprašal župana, zakaj da gradnja pošne garaže ne napreduje, nakar mu je župan zagotovil, da bo ta občinski projekt do jeseni prav gotovo dožrten.

V a b i l o
na

OTVORITEV RAZSTAVE

Slovenski tisk
na Koroškem

v torek 19. aprila 1977 ob 19. uri v dvorani „avla slovenica“, Paulitschgasse 5—7.

Razstavo sta pripravila Jaro Dolar in Radojka Vrančič. O razstavi bo ob otvoritvi spregovoril prof. Jaro Dolar. Razstava bo odprta do 29. aprila 1977 in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure. Na ta izredno pomembni kulturni dogodek prirčno vabljeni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Občni zbor beneškega planinskega društva v Čedadu

V četrtek 17. marca je imelo mlado slovensko beneško planinsko društvo svoj prvi občni zbor, katerega so se poleg domačih planincev udeležili tudi zastopniki planinskih društev iz Slovenije, Slovenskega planinskega društva iz Trsta in Gorice. Žal se naši planinci niso mogli udeležiti občnega zbora, ker je vabilo prišlo prepozno (en dan po občnem zboru), sicer ne po krivdi odposiljatelja, temveč zato ker je šele preko dveh drugih ustanov prišlo v prave roke. Med delegati gosti velja posebno omeniti prisotnost zastopnika Planinske zveze Slovenije in glavnega urednika Planinskega vestnika Tineteta Orla in predsednika Zveze slovenskih športnih društev Italije Kocmana.

Predsednik Jožko Kukovec je v izčrpnem poročilu nakazal uspehe in pa tudi težave s katerimi je soočeno mlado planinsko društvo, ki obstaja komaj dve leti in šteje danes že okrog 150 članov. Iz poročila in živahne diskusije je bilo razvidno, da se društvo ne bavi samo s prirejanjem izletov oziroma s kreativno dejavnostjo, temveč, kar je še posebne važnosti za zamejske Slovence, da budi narodno zavest, skratka da ima društvo narodno obrambeni značaj. Iz poročila je tudi razvidno, da goji

mlado društvo prijateljske stike s planinskimi društvi v matični deželi, zlasti z najbližnjima društvoma v Kobaridu in Tolminu.

Ker imajo planinci v Beneški Sloveniji tudi lepe smučarske terene — znano je pogorje Matajurja — je razumljivo, da mladi člani društva temu športu posvečajo še posebno pozornost. Tako so letos med drugim prvič sodelovali na zimsko športnih igrah v Rابلju, kjer so kot smo to že poročali v našem listu, tekmovali tudi koroški Slovenci.

Na občnem zboru, ki je bil v četrtek v Čedadu, kjer je kulturni center beneških Slovencev, so na volitvah izglasovali sledeče predsedstvo: Predsedniško mesto so ponovno zaupali izredno aktivnemu Jožku Kukovcu, podpredsedniško pa Vojku Filipiču. Tajniške posle pa bo opravljal Ferruccio Clavora.

Mlademu planinskemu društvu beneških Slovencev, ki imajo podobno usodo kot koroški Slovenci, ki se moramo še vedno boriti za naš narodni in gospodarski obstoj, želimo ob tej priložnosti mnogo uspeha na področju planinstva in v boju za ohranitev materinega jezika in s tem slovenske narodne skupnosti v Slovenski Benečiji.

Vožnica pri Hodišah

Na vzhodni strani pod Plešivcem, ki spada še v občino Hodiše, na meji občin Kotmari vas in Velriče, leži malo naselje Vožnica. Tam je pred dnevi Margareta Zausnig pd. Nemčeva mama obhajala 80-letnico svojega življenja. Jubilantka izhaja iz zavedne Scatove družine v Trabesinjah. Tudi ta žena in mali je morala prehoditi trnovo pot življenja na njenem malem posestvu, ko je zgodaj umrl njen mož in ji zapustil tri nedoročene otroke. Komaj pa so dorasli je prišla vojna in kruti Hitler ter z njim najtežji čas za nas koroške Slovence. Posledica tega časa je bila, da so se po naših gozdovih pojavili partizani. Nemčeva družina je bila takoj osumljena, češ da podpira partizane. Neki večera so k Nemčevim prišli po vojaško oblečeni ljudje in trdili da so partizani, ki bi radi dobili stike s tamošnjimi partizani. Ker od Nemčevih niso dobili zaželenega odgovora so naperili puške v nje in jih odgnali v celovške zapore. Na poti proti Celovcu se je hčerki Eliji v temni noči posrečilo pobegniti v gozd, kjer je ostala do konca vojne. Sinova so odgnali v zloglasno koncentracijsko taborišče Dachau, mama pa so imeli zaprto v celovških ječah. Družina je bila tako raztepena, da niso vedeli eden za drugega. V upanju, ki jih ni zapustilo so se po končani vojni vendar znašli spet na svojem oropnem posestvu.

Spet je bilo potrebno prijeti za delo. Sin Fotli, sedanjí gospodar se je takoj vključil v obnovo doma in pa v obnovo prosvetnega društva „Gorjanci“ v Kotmari vasi, kjer je sodeloval pri vseh nastopih.

Ob prazniku Nemčeve matere so

bili povabljeni tudi pevci SPD „Gorjanci“, ki so ji zapeli podoknico in jo obdarovali s skromnim darilom. Mlada gospodinja Hilda, ki je obiskovala gospodinjstvo šolo v St. Jakobu v R., kjer se je naučila vseh spretnosti, tako tudi kuharskih, pa nas je bogato pogostila. Petje in veselo razpoloženje je vladalo okrog stare mame, ki je kljub letom še v veliko pomoč mladi gospodinjci.

Nemčevi materi želimo ob njenem prazniku še mnogo zdravih in srečnih let.

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI

igra v nedeljo 10. aprila 1977, s pričetkom ob 20. uri pri Soštarju v Globasnici.

Prirčno vabljeni!

Slovensko planinsko društvo vabi
člane in prijatelje društva na

IZLET V KANINSKO
POGORJE IN V
BENEŠKO SLOVENIJO

Zbirališče: v nedeljo 17. aprila 1977 ob 5.30 uri na vaškem trgu v St. Jakobu v Rožu. Pot nas bo vodila z avtomobili preko Trbiča, mimo Rabeljskega jezera in preko mejnega prehoda Predel v Bovec. Nato se bomo z žičnico povzpeli nad 2000 m visoko v zasneženo kaninsko pogorje. Po povratku s Kanina bomo zapustili Slovenijo in se preko mejnega prehoda Učja podali v Beneško Slovenijo in sicer v mikavno Rezijsko dolino, ki slovi po starih šegah, pesmih in narečju. Te posebnosti so že dolgo predmet živahnega, ne samo slovenskega in italijanskega, temveč širokega mednarodnega zanimanja. V Rezijski je ohranjenega marsikaj, kar je drugod v Evropi že umrlo.

Prirčno vabljeni!

Izlet na Češko in Poljsko

Zveza koroških partizanov vabi člane in prijatelje v času od 5. do 12. junija 1977 na izlet na Češkoslovaško in Poljsko s sledečim dnevnim redom:

1. dan: Zjutraj odhod iz Celovca po dogovoru in vožnja mimo Leobna in Brucka do Kindberga. Po krajšem postanku vožnja preko Semmeringa do Dunaja. Postanek in krožni ogled mesta. Potovanje ob Donavi do Bratislave. Nastanitev v hotelu, večerja in prenočišče.
2. dan: Po zajtrku vožnja po Slovaški skozi Trenčín in Tešín na Poljsko. Kosilo in potovanje do Osvičima (Auschwitz). Ogled taborišča in filma o taborišču. Vožnja do Czeszochowe. Nastanitev v hotelu, večerja in prenočišče.
3. dan: Zajtrk. Ogled mesta in cerkve Marije Čestohovske. Nato vožnja po avtocesti do Varšave. Nastanitev v hotelu. Kosilo na polji. Orientacijski ogled mesta. Večerja in prenočišče.
4. dan: Celodnevno bivanje v Varšavi. Polni pension. Ogled mesta in mestnih znamenitosti med drugim: stari del mesta, nacionalni muzej, grad Willanow, bivša rezidenca kralja Jana III., židovski geto in spomenik, film o porušenih Varšavi itd.
5. dan: Vožnja do Železove Wole in ogled Chopenovega rojstnega kraja, dalje do Lodža. Postanek za ogled mesta in kosilo. Popoldne potovanje do industrijskega centra Šlezije, Wrocława. Ogled mesta in znamenitosti. Nastanitev v hotelu, večerja in prenočišče.
6. dan: Dopoldne potovanje na Češkoslovaško mimo Jelenie Gore in Mlade Boleslav, kosilo. Popoldne izlet v Lidice in ogled spomenika. Povratek v Prag. Nastanitev v hotelu. Večerja in pivnici. Prenočišče.
7. dan: Celodnevno bivanje v Pragi. Polni pension. Dopoldne ogled mesta in znamenitosti: Staro mesto. Hradčani, Praško uro, Wacławskie namsti in drugo. Popoldne prosto za individualne ogled. Večerja in prenočišče.
8. dan: Zgodaj zjutraj vožnja skozi Tabor do Č. Bodjevojice. Na poti postanek za ogled gradu Konopište ali Hluboke. Kosilo. Popoldne vožnja do Mauthausna. Postanek za ogled taborišča. Nato vožnja skozi Linz, Liezen, Trieben in St. Vid v Celovec.

Cena potovanja je 3600 šilingov; v to ceno so vključeni vožnja, prenočišča in prehrana.

Prijave prosimo čim prej (ker je število udeležencev omejeno na 40 oseb) na naslov: Zveza koroških partizanov, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani: šestnajstič sejem ALPE-ADRIA

Prejšnji teden je bil na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani ob navzočnosti številnih družbeno političnih in gospodarskih predstavnikov Slovenije in Jugoslavije ter predstavnikov gospodarskih zbornic Avstrije in Italije odprt 16. mednarodni sejem ALPE-ADRIA.

Pomen in značaj sejma ALPE-ADRIA je na odprtju slavnosti orisal glavni direktor Gospodarskega razstavišča Leopold Krese, ko je ugotovil, da vsakoletna sejemska prireditelja ALPE-ADRIA nima samo komercialni, temveč tudi velik družbeni pomen, pomen vsestranskega ekonomskega sodelovanja na osnovi mednarodnih odnosov in sodelovanja med narodi, zlasti še med sosedi. Jugoslavija je in bo vedno uporabljala vse svoje institucije za razvijanje in ustvarjanje dobrih sosedskih in mednarodnih prijateljskih odnosov in v tem smislu seveda tudi vseh oblik ekonomskega-tehničnega sodelovanja. Tako tudi ta sejemska manifestacija pospešuje ritem ekonomskega razvoja obmejnih gospodarstev, je dejal Krese.

Sejem ALPE-ADRIA se je v 16. letih razvil iz skromnih začetkov na podlagi obmejnih in sejmskih sporazumov v ugledno mednarodno manifestacijo, ki je letos prvič na poln celoten razstaveni prostor Gospodarskega razstavišča.

Na letošnjem sejmu je sodelovalo 13 držav z več kot 500 firmami. Tako se je sejem ALPE-ADRIA ob sejmu mode in elektrotehnike vzpel med največje sejme na ljubljanskem razstavišču.

Poleg že tradicionalnega kolektivnega gospodarskega nastopa pokrajine Benečije-Juljske krajine je na letošnjem sejmu v večjem obsegu kot doslej nastopalo tudi avstrijsko gospodarstvo v kolektivnem paviljonu v organizaciji celovške Gospodarske zbornice. Prvič je letos nastopalo tudi 14 gospodarskih organizacij iz Gradišanske in 15 firm iz prijateljskega in pobratenege mesta Wiesbaden.

S posebno razstavo je bilo na sejmu ALPE-ADRIA prisotno tudi mesto Reka, ki je predstavilo svojo gospodarsko moč z razstavo proizvodnje 16 organizacij združenega dela. Posebno zanimivost reškega paviljona je predstavljala razstava

inovacij s področja vse Jugoslavije, ki je že na Reki doživela velik uspeh.

Novost na letošnji sejmski prireditvi ALPE-ADRIA je bila prisotnost turističnih organizacij Jugoslavije, ki so propagirale in prodajale svoje usluge za turistično sezono 1977.

Slovenska prehrabena industrija, ki je na prejšnjih sejmi nastopala razdrobljeno, je letos nastopala

Št. Primož: Uspela lutkovna predstava

V nedeljo 3. aprila je v Št. Primožu pri Voglu nastopila lutkovna skupina Slovenskega prosvetnega društva „Bisernica“ iz Celovca. Otrokom, ki so prišli v velikem številu — bilo jih je nad 70 —, so lutkarji zaigrali igro „Hudobni graščak“, igro polno zapletljivosti, polno grdega graščakovega ravnanja s podložniki, polno strahopetnosti kuharčka Žlice in poguma Pavlihe.

Ta predstava, ki je bila za to mlado skupino — sodelujejo Andrej Mohar, Marjan Jernej, Franc Vavti, Mirko Furjan, Vili Ošina — prva, je uspela. Najboljši dokaz za to je bilo navdušenje otrok, ki bi bili najraje še kar naprej sedeli na svojih stolih in si ogledali še kako igro.

Lutkarski skupini SPD „Bisernica“ želimo še obilo uspeha z upanjem, da bo tudi v drugih krajih imela spet polne dvorane srečnih otrok, ko se bo reklo: „Dober dan otroci! Danes vam bomo zaigrali igro o hudobnem graščaku...“

pila enotno pod okriljem Poslovnega združenja za živilsko industrijo Slovenije. Med pestrim sortimentom prehrabnih izdelkov je prikazala celo vrsto novih proizvodov. Novo proizvodnjo s področja živilske industrije je predstavilo tudi več organizacij združenega dela iz Hrvaške.

V paviljonu „Naredi si sam“ je poltrošnikom ponujalo več delovnih organizacij sodobno orodje in materiale, s katerimi si ljudje ne le krajšajo čas, marveč tudi sami aktivno vplivajo na okolje.

Pestreja kot prejšnja leta je bila tudi skupina razstavljalcev opreme in pripomočkov za dom in gospodinjstvo. Razen domačih proizvodov je v tej skupini razstavljalo več firm iz Italije in Zahodne Nemčije.

Gospodarsko razstavišče v Ljubljani je na letošnji sejmski prireditvi izpolnilo še eno nalogo: v paviljonu „Jurček“ je prikazalo proizvode s področja sodobnega povezovanja umetnosti in industrije. Slovenski umetnik, slikar in kreator Jaki, poznan in priznan po vsem svetu je prikazoval svojo umetniško in kreatorsko ustvarjalnost na proizvodih osmih delovnih organizacij. Razstava, ki je imela naslov „Industrija in umetnost“, oziroma s kratko „INTART“, je bila posebna atrakcija letošnjega sejma ALPE-ADRIA, saj je prepričljivo dokumentirala, da med umetnostjo in industrijo ni ovir. Vsi razstavljeni eksponati: tapiserije, slike, grafike, tapeze, zavese, pohištvo, zlatniki, kozarci in še kaj, so bili tudi na prodaj.

Na zunanjem razstaviščnem prostoru tudi letos ni manjkala razstava sodobne kmetijske mehanizacije in strojev za gradbeništvo.

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ vabi na VELIKONOČNI KONCERT

ki bo na velikonočni ponedeljek, dne 11. aprila 1977 ob 19.30 uri pri Pušniku v Ločah. Predstavil se nam bo kvartet iz Slovenjega Plajberka in instrumentalni ansambel „Drava“ s pevci - SPD „Borovlje“.

POZORI!

Mladinsko moštvo Slovenskega atletskega kluba igra v nedeljo, dne 10. aprila 1977 ob 9.30 uri v Annabichlu proti tamkajšnjim sovrstnikom.

Pridite v čim večjem številu na tekmo in podprite naše fante, ker bodo prav gotovo dali vse in poskušali doseči najboljši rezultat.

OD 30. APRILA DO 8. MAJA GRAŠKI POMLADANSKI SEJEM:

Hiša v hali

Posebna razstava za kmetico

Na graškem sejmu bo v hali 16 (kmetijski center) točno po naravi zgrajena kmečka hiša, ki bo predstavljala pravo atrakcijo, za sejem sam pa bo še več — važna informacija, resnična pomoč za ženo na kmetiji.

Lahko bi se napravilo enostavno. Reklo bi se, da kmetica potrebuje te in one pripomočke, da opravi raznovrstna dela na kmetiji. In potem bi te pripomočke enostavno razstavili. Toda to ni nobena spodbuda in še zlasti ne pomoč.

Lahko pa se napravi tudi drugače. Možno je pokazati, kako življenje na kmetiji v resnici poteka in se nakažejo novi vidiki tudi tistemu, ki iz navade misli, da mora biti vse tako kakor pač je.

Hiša je velika okoli 15 krat 10 metrov. Tako odgovarja standardu stanovanjske in donosne površine povprečne kmetije. Razporeditev prostorov je bila izvedena na podlagi funkcionalnih in racionalnih predstav in praktičnih izkušenj ter nudi vzorne informacije tako za nove gradnje kot tudi za prezidave.

Goli prostori v hiši so seveda premalo, zato je vzorčna hiša opremljena tako, kakor zahtevajo potrebe. Kuhinjsko orodje, posoda, oprema gospodarskih prostorov, pohištvo za stanovanjsko sobo — vse to je bilo sestavljeno po strokovnih nasvetih. Sploh je treba povedati, da je bila posebna razstava zasnovana v najtesnejšem sodelovanju s kmetijsko zbornico ter s kmetijsko šolo Haidegg. Po mnenju stanovskega zastopstva kmetov je razstava prvovrstna tako glede sestave kot glede izvedbe.

Graški sejem pri izvedbi ni imel težav. Kajti opiral se je lahko na velike izkušnje pri oblikovanju takih praktičnih demonstracij; sejmsko mizarstvo (ki je z velikim uspehom obratovalo med jesenskim sejmom v okviru reprezentativne razstave Baden-Württemberg) in pa sejmska kuhinja „Gastro-Modell“ sta bili deležni živahnega zanimanja, kar je bilo za udeležena podjetja zelo pozitivno.

V praktičnih predvajanjih bodo prikazali pripravo jedil, konserviranje živil (prekajevanje, vkuhanje, vlaganje) in potrebno posodo. Tudi tukaj temeljijo pobude na uspešnem sodelovanju s kmetijsko zbornico. Medtem ko je bila na jesenskem sejmu pokušnja sadja in sadnih izdelkov, bo na pomladanskem sejmu pokušnja govedine in jagnjetine v najrazličnejši pripravi.

Informacijo pa zaokrožajo tekstilije, ugašene posebej na uporabo v kmečkem gospodinjstvu, ter predstava kmetijske strokovne literature.

Rožeški živalski vrt spet odprt

Že več let razveseljuje domače in tuje goste znani živalski park v Rožku. V njem živi in se razvija v prostoru naravi okrog 200 živali, od bivolov preko divjih prašičev in srnjadi do različnih ptic. Omenjena velika živalska družina živi na površini 40 hektarjev. To območje pa ni interesantno samo zaradi velike izbire živali, temveč tudi zaradi izredno lepe in privlačne pokrajinske lege, katere središče je gozdnat hrib, katerega na vrhu krasi razvalina starega gradu, na katerem so nekdaj bivali roparski vitezi. Od tam se nudi prelep pogled zlasti na Rožno dolino in Karavanke. Kdor torej obišče rožeški živalski vrt uživa dvakrat, prvič ob pogledu živali, ki se prosto giblje v naravi in drugič ob lepoti in romantični pokrajini, ki spominja na tiste čase, ko so po poteh, ki še danes obstojajo, jezдили vitezi in se sprehajale grajske deklice.

Preko zime je bilo v rožeškem živalskem vrtu mirno. Edino nameščenec, ki odgovarja za prhrano živali

je prišel vsak dan in jih nakrmil. Od 1. aprila naprej pa se je to spremenilo — živalski park je spet odprt in ljudi od blizu in daleč prihajajo, da si ogledajo ta privlačni košček zemlje s številnimi živalmi.

Letos bodo obiskovalci lahko videli novo posebnost — dve sovi, samca in samico. Sove so danes ptice, ki so že zelo ogrožene, da bodo izumrle. Vodstvo živalskega parka upa da bo prišlo do pomnožitve sovjege zaroda. Sovji par so preselili iz živalskega vrta Altenfelden v Rožek. Nadalje so popestrili rožeški živalski vrt s celo vrsto fazanov in drugimi mladimi živalmi. Za veliko noč je vodstvo rožeškega živalskega vrta pripravilo posebno presenečenje, ki je v tem, da bodo lahko otroci do 14 let starosti na velikonočno soboto, nedeljo in ponedeljek lahko zastopali obiskali živalski vrt.

Rožeški živalski vrt velja brez dvoma za eno največjih atrakcij Ko-roške, zato obisk tega živalskega raja toplo priporočamo.

IVAN CANKAR

13

HIŠA MARIJE POMOČNICE

Vmes pa je tema, je življenje in dom. Prišla je bila iz sončnih krajev v dolino, kjer je mrak in kjer žive v mraku ljudje, vsi zli in umazani. Ali pride čas, ko se povrne v sončne kraje, ki so jo pozdravljali od daleč, kadar je stala ob oknu in je sijalo sonce...

Oče je bil imeniten človek; vsi, ki so prihajali, so govorili ponižno z njim. Slišala je časih, kako so prosili, govorili jecljaje, njegov glas pa je bil mrzel in trd. Ali pripetilo se je tudi, da je bil prijazen, gladek in mehek, posebno kadar je govoril z ženskami. In tedaj se je tudi smejala, z drobnim, hihitajočim smehom, ki se ga je Tončka bala, ni vedela zakaj. „Gospod svetnik“ so rekli očetu in tisti „svetnik“ je bil zmerom tako plah in proseč, dolgi, zategnjeni „e“ je trepetal in se je zvijal, da, klečal je in pripogibal ponižni hrbet... Oče je bil pač imeniten gospod, ki je imel pravico, da je delil milosti in prijaznosti. Le malo je bilo gostov, da bi se jim priklanjali on sam — in takrat se je tresel in zvijal tudi njegov glas, prav tako ponižno in plaho, kakor tisti zategnjeni „e“. Samo nekoč je slišala Tončka, kako se je tresel plaho očetov glas. Prišli so trdi koraki, tako mrzlo je zazvenel pozdrav, kakor brušena svetla klina. Tončka je moral v drugo izbo, ali slišala je, ko je rekel gost: „V kriminal sodite, ampak zaradi stranke vas pustimo za zdaj še pri miru...“ Nikoli ni bil oče tako strašen kakor ob tistem času; ljudje so prihajali in so prosili zastopni.

Zanjo se ni brigal nič, božal jo je in poljubljal samo tedaj, kadar so bili prijatelji v gostih. Nazadnje je skoro čisto pozabil nanjo in jo je prepustil služkinjam. In služkinje so se menjale zelo hitro, komaj se je privadila katere, se je že poslovila, nanagloma, zgodilo se je bilo Bog vedi kaj. Tončka je poslušala in ugibala, iz glasov in šumov so vsta-

jale čudne podobe, grozne in toliko groznejše, ker so bile nejasne. Ves dan je romala po sobah, kakor sen, nihče se ni zanimal zanj, kakor po gozdu je hodila. Slišala je nekoč surove, kričeče glasove. Govorila sta oče in služkinja, hlastno, vzburjeno, v presekanih stavkih in polrazumljivih besedah. Prevrnil se je stol; koraki so drsali, kakor da bi se upirale noge z vso silo; težko in sunkoma so dihalo prsi. „Nehajte!“ Oče je bil umolknil. Šumelo je, kakor da bi se vilo, napadalo in branilo četrto roko. Nato je zaropotalo in udarilo ob tla z vsem telesom. Duri so se hrupoma odprle in zaprle... Drugi dan ni bilo služkinje več v hiši.

Oče se je oženil vdrugič in od začetka je bilo v stanovanju veliko smeha in življenja. Nova mati je poljubovala Tončko, ali Tončka ni marala teh poljubov; materine ustnice so bile mrzle in Tončka je čutila, da so poljubi Judeževi, kakor je razločevala natanko, da so zlagane tudi vse materine mehke in sladke besede. Z novo materjo je prišla tudi njena hčerka in s Tončko sta bili kmalu prijateljici. Lucija ni govorila toliko kakor mati, tudi smejala se ni tako šumno; njen glas je bil nekako zamolkel, toda nežen, kakor poljublja joč. Spali sta, s Tončko skupaj in kadar sta bili sami doma, jo je pritisnila Lucija tesno k nji, ovila se je je z vsem nežnim, toplim kačjim telesom. Tončki je bilo prvi večer čudno — blago ji je bilo in bala se je, umikala. „Kako so lepe, lepe tvoje roke!“ je šepetala Lucija in jo je poljubljala na rame, na lica, na ustnice. Ni govorila kakor govore otroci, vse njene besede so bile tuje, iz skritega življenja. Pripovedovala je o svoji prejšnji prijateljici, Mariji. Ni ji povedala, kam so se preselili, zato da bi ne prišla v goste. Maria je bila starejša, imela je že dvajset let, prsi velike in polne, boke kakor omožena ženska, in moški so gledali na njo. Lucija je hodila v goste k njim in kadar sta bili sami doma, jo je Marija pestovala, slačila jo je in ji je ponujala gole prsi, kakor majhnemu otroku. Lepo je bilo od začetka — je pripovedovala Lucija — in zelo sta se smejala, ali naposled se je naveličala, ker je bila Marija tako divja in grda. Polt je imela na stegnih rumeno in Luciji, ki je bila vsa bleščeča bela, se je to gnusilo. Prestrašila se je časih, kadar so se

zalele Mariji oči in je dihalo težko in so se prikazale potne kaplje izpod las na sencih in čelu. Stiskala jo je tako tesno k sebi, da jo je dušila, in kadar sta se izpustili, sta bili trudni obedve. Zmerom bolj pogosto je prihajala k njim, pisala ji je tudi pisma, tako neumna, da se je Lucija smejala in da se ji je Marija zastudila. Ogibala se je je in ni marala biti več sama z njo. Marija je prosila, nekoč pa jo je udarila, ugriznila jo je v roko, da se je prikazala kri. Lucija se je bala in zato je šla časih k prijateljici, dasi ni marala njenih objemov; bila je lena in mirna v njenih rokah, ki so se tresle, ležala ji je v naročju in je mislila Bog vedi kam, ni se nič brigala, kaj je delala z njo Marija, samo zamahnila je in ji sunila roko stran, kadar jo je zabolet. Marija je časih jokala in tedaj je imela obraz ves spačen. „Jaz vem,“ je dejala nekoč, „Mimico ljubiš zdaj, z njo hodiš.“ Lucija je komaj poznala tisto Mimico, ali reči ni hotela, da ne hodi z njo, zato ker ji je bilo dobro, kadar je Marija jokala. Zgodilo se je, da jo je Lucija udarila z vso močjo, ali Marija se je zasmejala. Udari še enkrat, Lucija, s to drobno drobčeno roko! In Lucija je ni udarila nikoli več... Tako je pripovedovala Lucija, ali pripovedovala je nekako nemirno, razmišljeno, ni povedala stvari do konca, kakor da je bilo v tistem skritem svetu, v katerem je živela, nekaj skrivnostnega, česar se ni hotela dotekniti; tudi ne zvečer, kadar ni bilo več luči in se je ovijala v tesnem objemu toplega telesa Tončkinega. In Tončke je bilo strah; kakšno življenje je bilo tam! — Zdelo se ji je, kakor da je bila stopila še za stopnico dol, kjer so vse tiste grde in grozne skrivnosti, ki jih komaj sluti in ki govore neprestano in se gibljejo okoli nje... Tudi podnevi sta bili zmerom skupaj z Lucijo in celo na izprehodu se je časih pritisnila Lucija k nji in jo je poljubila na ustnice. Pri obedu, kadar sta bila oče in mati poleg, se je sklonila k nji, položila ji je roko na stegno, stiskala se je k nji z nogami. Tončka je čutila, da je bila Lucijina ljubezen zmerom bolj vroča in divja. Nič ni pripovedovala več, vsa gorela je in trepetala, kadar sta bili sami in ni izpregovorila besede. Poleti je bilo, zunaj je sijalo žareče sonce in Lucija je zagrnila okno. Objela je

„Fantje se ne bojijo“

Bila je še razmeroma zelo mlada, „moderna“, kot radi pravimo. Ko je stopila v frizerski salon, se ji je obešal pod roko takole tri, štiri leta star paglavček. Paglavček je bilo na nosu zapisano, da se strašansko boji. Kaj se ne bi, čakalo ga je strašno mučenje — striženje. Strah mu seveda pri priči oprostimo, saj se je tudi marsikdo med nami v rosnih letih otepal s takimi težavami.

Mama poskuša vlivati poguma in začne sistematično, že med vrati:

„Boštjan, zapomni si, da si FANT! (zelo poudarjeno). FANTJE se ne bojijo, FANTJE se ne smejo bati. Bojijo se deklice!“

To pove še takole petnajst, dvajsetkrat in vsakič tistega „fanta“ zapoje fortissimo, da bi si sinek že majhen zapomnil, kako delimo človeštvo v dve kategoriji: v FANTE, ki morajo biti pogumni, ki morajo skrivati čustva, ki se ne smejo bati, žalostiti, omahovati, ali pa morajo vse to vsaj čim bolj skriti, in na deklice, ki jim je to pač dovoljeno, ker so deklice.

Ko sinka posadijo na stol, še kljub vsemu neobgledno zaječe, in mamina jeza in ogorčenje zraste v silovit „crescendo“: „Fant, ki joče, je reva, kolikokrat sem ti to že povedala, Boštjan? FANTJE NE JOKAJO!“

V glasu plava neprikrita grožnja, Boštjanček se preplasi in neobgledno utihne.

Jaz pa sem pod svojo sušilno havo tako jezna, da se komaj zadržim in ostanem tiho, saj me to konec koncev prav nič ne briga. Toda misli ne morem odpoditi. Zato premišljam, kako ta mlada mati sredi današnjega časa svojega sinka že od malih nog vzgaja v filozofiji, da poznamo dve vrsti ljudi, moške in ženske, ki jim dovoljujemo in prepovedujemo različne stvari, da so, skratka, pravila igre za ene in druge zelo različna.

In najbrž se bo takšna vzgoja nadaljevala pozneje v opozarjanje na „ženska“ in „moška“ domača opravila in končala v dvojnimi smisli in merili še za življenjski cilj fantov in deklet, za poklicno usmerjanje fantov in deklet, za moralne vrednote, ki so obvezne za fante po eni in za dekleta po drugi strani.

Da ne govorimo o tem, kako je takšna represivna vzgoja v smislu „ne spodobi se kazati čustev, čustva je treba skrbno skrivati“ ne glede na spol neposredno škodljiva naložba, ki se bo čez nekaj let, ko bo otrok odrasel in odrasel, neredko spreverila celo v živčne in psihične motnje hujše vrste. Vsi zdravniki — strokovnjaki danes vedo, kako škodljivo in nesmiselno je prepovedovati ljudem, da bi odreagirali svoje notranje napetosti, in to velja seveda še posebej za otroke.

Škoda je torej dvojna: vzgojna in bolezenska, le ta seveda v širšem pomenu besede. Tolažimo se lahko le z mislijo, da je takšnih Boštjančkov oziroma njihovih mam pri nas vsak dan manj. Jih je res?

B. R.

Vitameni - vir zdravja

Redkokdaj mine obisk pri zdravniku, da nam le-ta poleg zdravljenj ne bi zapisal še nekaj vitaminov. V zimskih in še posebej v kritičnih pomladnih mesecih smo se že tako navadili nanje, da se nam zdijo nujno potrebni, potem pa tablete počasi pozabljam. Jasno! Saj nam vrt in sadovnjak ponujata boljše reči. Skorajda jih ne vrednotimo dovolj! Ali ni smešno, da smo vsak dan vestno jemali tablete, medtem ko mladega sočivja in dišečega sadja nimamo redno na naših mizah. Ali res bolj zaupamo in verjamemo kemičnim preparatom, reka naravnih vitaminov pa teče mimo in mi stojimo brezbržno na njenih bregovih? Ko bo začela usihati, nam bo morda žal.

Napravimo korenito spremembo! Naše vodilo naj bo: pri vseh obrokih od zajtrka do zadnjih grizljajev in televiziji in branju v postelji previtaminimo telo! Začnimo zgodaj in še leže sezimo na krožnik po vitamine. Potem sledi jutranje pretegotovanje ali telovadba, najnужnejši predslužbeni opravki doma, osebna nega in zajtrk.

Stari in novi zajtrk, kje je sprememba med njima? Za nekaj časa se poslovimo od masla ali margarine, od marmelade in medu, vitaminov pa zmešajmo z beljakovinami. Pijmo goste sokove z mlekom, sadne kaše s skuto, korenje ali paradižnikov sok ob nemastnem siru. V shrambi imejmo vedno le črn kruh. Prihranili smo precej kalorij, a dan se je šele začel. Redukcija kalorij do večera in tako vsaj nekaj tednov, morda tudi mesecev, in jeziček na tehtnici se bo jeseni veliko prej ustavil.

Le naprej, pogumno in nepopustljivo! Lakoto dopolne in popoldne preganjamo z jogurti, ki jih zgostimo z različnim sadjem. Namesto delikatese, od katerih so kuhana šunka, pečena svinina in posebna klobasa najmanj redilne, zmanjšajmo za polovico, ostali del prepusimo spet vitaminom — zelenjavi.

V vročih dneh ne strežemo gostih juh, kvčjemu ponudimo čiste, z zeleno vitaminsko prevleko na vrhu, ki jih pijemo iz skodelic. Levji delež kri kosilu odnese zelenjavna plošča, obogatena z beljakovinami, da nas nasiti. Kot juhe opustimo tudi vse vrste omak, od škrobvih prilog pa je po kalorijah najbolj nedolžen krompir, saj jih ima v enaki količini veliko manj kot riž ali testenine. In še vitamin C!

Tudi cenejša drobovina prednjači z vitamini pred drugim mesom. Pečene ledvice ali kuhano srce se izvrstno mešajo z raznimi zelenjavami, ki jih dušimo brez maščobe ali zmehčane, jih le skopo potresemo s prepraženimi drobtinami, zarumenelimi čebulnimi kolobarji, sesekljanim česnom in zelenim peteršiljem ali naribanim sirom.

Mešane solate sestavljamo iz presne in kuhane zelenjave. Poskusite kuhane mlade bučke in kasneje jajčevce ali podzemno kolerabo. Solate imajo še kopico drugih vrtilin. Ohlajene nas posvežijo, pokapljane z oljem ne redijo, so lahko prebavljive, primerne za zdrave ljudi in bolnike, pospešujejo prebavo, pestro aranžirane na steklenem krožniku ali keramičnem pladnju vabijo in seveda bolj teknejo kot iz pločevinaste oškrbljene skled.

Mešanica na kose zrezane zelenjave pa še ni solata. Končni okus ji dajo različne polivke, mile ali pikantne marinade, skratka omake, ki jih sestavlja skupek več dišav in začimb. Tudi te so vitaminske, poleg tega prijetno dišijo, da celo pozabimo na maščobo in jo ne da bi opazili, pogrešimo. Če pa jo želimo, izbiramo olje, kislo ali sladko smetano, majonezo ali košček prekajene slanine. Če solato polijemo z jogurtovo omako, smo izbrali dvakrat idealno varianto. Primaknili smo beljakovine in poskrbeli za linijo.

Kateri dodatki so še primerni? Drobnjak in peteršilj sodita med najpogostejše, timijan, krebujlice, bražiljko, koper, materino dušico, šetraj, meliso in meto pozna malokdo. Seveda izboljšajo okus solatam gorčica, paradižnikova mezza, paprika v prahu, poper, lovor, kumina, čebula, česen, limonin sok, ajvar. Ker pripravljamo za solato več vrst zelenjave, zmešamo skupaj osnovno omako iz maščobe, soli in kisa za vse, potem pa dodamo vsaki zelenjavi začimbe, ki ji najbolj pristajajo. Nobe ne vrste zelenjave ne solimo vnaprej, kot so to delale naše mame in babice, in vitamine odlično. Kumar, jajčevcev in bučk ni potrebno lupiti.

Pisanih solat nam ni treba še posebej krastiti, saj so že njihove barve dovolj učinkovite. V mehko razgibano celoto pa sodijo geometrijske oblike kockastega korenja, bučk, pese, debelejših kolobarjev kumar ali paradiž-

Posebnosti čebule

Čebula je najbolj razširjena domača dišavnica. Ločimo razne vrste, in sicer podolgovate ali hruškaste in okrogle ter ploščate. Po barvi je rdeča, rumena in bela. Vsebuje veliko eteričnega olja, v njem je malo žvepla. Zaradi njega se tudi solzimo pri rezanju. Nadalje je v čebuli precej vitaminov in rudninskih soli.

Narezana ali sesekljana čebula hitro zgubi svojo polno aromo, okus in prebavljivost. Zato jo moramo takoj porabiti, surovo pa dodati jedem tik pred

serviranjem, da se sok ne izcedi in čebula ne upade. Fižolova ali druga solata s čebulo dobi neprijeten okus, če dolgo stoji.

Čebulo dodajamo jedem surovo, jo z živili kuhamo, ali dušimo. Največkrat pa čebulo najprej svelo prepražimo in šele nato dodamo druga živila.

Čebulo dodajamo skoraj polovici jedi, ki jih kuhamo. Surovo, drobno narezano ali sesekljano mešamo z raznimi solatami. Jodi ali zmesi, kjer naj ne bo vidna, primešamo samo njen

sok. Je izrazita začimba za golaž, paprikaš, perkelt in podobne pikantne mesne jedi. Sesekljano in prepraženo zamešamo med meso za cmoke in razne nadeve in sekančnice pečenke ali zrezke. Debelo narezano ponudimo s čevapčiči ali ražnjiči, pa tudi k različnemu mesu, pečnemu na žaru. Dodajamo jo h goveji in drugim juham. S krhko prepraženimi čebulnimi rezinami zabelimo krompir, žgance, prežgan močnik itd. Dodajamo jo k zimskim solatam, ki jih konzerviramo v kis.

nika, okroglih redkvic in graha, nerazrezani nežni listi dobro oprane in odtečene glavnote solate ali endivija. V takem listu se lahko znajde tudi kupček sesekljane gnjati, v drugem nasproti drobnjakova skuta ali v četrtinke narezana trdo kuhana jajca. Vaša ideja in okus, vaša solata!

In če sedimo pri televiziji! Nič več ne drobimo piškotov. Ne ližemo bonbonov, ampak hrustamo sadje. In zakaj ne bi povezali še televizije z zelenjavo? Rezine zelene ali rdeče paprike, paradižnika, tanki kolobarji sladkega korenčka, rdeča redkvice, mlad grah, koščki kolerabe — vse se da imenitno žvečiti.

M. P.

Zeliščni kruh

Prijetna sprememba je zeliščni kruh s prvimi in zgodnjimi zelišči, ki jih pozneje lahko poljubno zamenjavamo s poletnimi oziroma jesenskimi. Kruh ni le okusen in lep, izredno dobro se prilaga razni suhi ali sveže pečeni in mrzli mesnini. Ponudimo ga tudi z maslom, skuto, skutnimi namazi, ajvarjem ali zaseko. Nadenemo ga lahko le z zelišči ali nadev obogatimo z ocvirki. Kadar pečemo kruh doma, je še prav posebno hitro narejen. Testo je lahko belo, zameseno le z vodo ali z dodatkom kakaga jajca in malo maščobe ali iz enotne, črne moke.

Potrebujemo: 1 kg moke, 3—4 dkg kvasa, sol, 1 žličko skladkorja, 2 jajci, 1 žlico masti in približno pol litra mlačne vode.

Nadev I: šopek zelenega peteršilja, šopek drobnjaka, šopek mešanih zelišč po lastni izbiri (natrgamo po želji pehtrana, rmana, krebujlice, kopra, melise in drugih), 1 strok česna, 3 dkg stopljenega masla ali masti, 1 skodelica goste domače smetane.

Nadev II: Zelišča kot pri prvem nadevu, namesto smetane ¼ kg debelo sesekljanih ocvirkov, maslo za mazanje, pri neslanih ocvirkih še ščep soli.

Zamesimo kvašeno testo. Kvas pripravimo iz zdrobljenega kvasa, sladkorja, žlice moke in malo mlačne vode. Kot testo na toplem vziđe, ga na pomokanem prtu tanko razvaljamo v pravokotnik, ki ima ožjo stranico tako dolgo, kot je dolg pravokotni podolgovati pločevinasti model za biskvite in razne kruhe. Pomažemo s smetano, potresemo s sesekljanimi zelišči, ki jim primešamo štrt česen. Pokapamo z maslom ali maslo. Tesno zvijemo, zvitek na več mestih prebodemo z zoborebcom, da izpuhti zrak. Položimo ga v nepomaščen model. Po vrhu zarežemo po sredini, prerežemo 1—2 plasti testa. Dobro dvignjeno testo namažemo z maslom in postavimo v pogreto pečico. Pečemo okoli tričetrt ure pri 180 stopinjah Celzija. Ponudimo toplo ali ohlajeno.

Nadev III: Namesto s smetano namažemo razvaljano testo z ocvirki, ki jih le toliko pogrejemo, da so mazavi. Potresemo z zelišči. Naprej je postopek enak prejšnjemu.

Tončko in je prosila: „Gorko je, Tončka, sleci se!“ Tončki se je smilila, ker se je tresel njen glas in je bil tako plah. „Sama se sleci, tako je lepše... da te vidim, kako odpenjaš bluzo!“ Tončki sami je bilo motno v glavi in roke so bile neokretne, ko so odpenjale. „Kako si lepa, lepa; kakor angel, tako se smeje tvoj obraz. Zasmiej se, Tončka!“ Tončka ni hotela, ali zasmejala se je. „Še čisto otroške so tvoje prsi, ali bele kakor sneg!“ Lucija se je sklonila in jo poljubila na prsi, da je Tončko spreletela. „Poljubi me še ti, objemi me! Glej, potipaj, kako se že dvigajo moje prsi... ali bele so, ne tako rjave in velike, kakor so Marijine...“ Šepetali sta, obe vroči in trepetajoči, dokler se ni mračilo zunaj. Tisti večer je bilo Tončki slabo in spala je nemirno... Potrkalo je nekoč, odprle so se duri in Lucija se je vsa prestrašila, ni mogla izpregovoriti besede, ne pozdraviti. Govoril je plah zamolkel glas. „Prišla sem pogledat, Lucija, kako se ti godi zdaj... Zakaj mi nisi povedala? Še poslovala se nisi!“ „Čemu bi ti pravila?“ je odgovorila Lucija z mirnim glasom; minila jo je prva osuplost in vzdignila se je v njen zlovoljni, trda odpornost. Marija je prosila in njen glas je bil zmerom bolj boječ in neodločen: „Tako sem te imela rada, Lucija, in lepo je bilo... Glej, še zmerom te imam rada, zato ne glej tako zlovoljno, zasmiej se!“ Ali Lucija se ni zasmejala. „Tega si se naučila pač od moških... teh lepih besed? Le moškimi ponujaj prsi, saj hodijo za tabo!“ Vsa uboga in beraška je stala Marija pred njo; oblekla se je bila koketno, da so vabili iz svetle napete obleke kipeči udje, toda zdaj se ji je zdelo, da je razcapana ženska, ki prodaja pomaranče po hišah. „Nikogar ne ljubim raze tebe. Hudo mi je bilo in zmerom sem mislila nate!“ Tončka se je spomnila na ljudi, ki so prihajali v očetovo sobo; prav tako plah in proseč je bil njihov glas in zasmilila se ji je Marija. Ali Lucija je bila brezobzirna. „Saj imaš drugih dovolj... in jaz ne maram nič več, ne maram več, nič več!“ Govorila je glasneje in zlobno, kakor oče, kadar je kričal: „Opravili ste! Marš! Marš!“ — „Samo roko mi daj, Lucija, in še enkrat me poljubi!“ — „Nikoli več!“ — Tončka se je zgrozila, od tistega trenutka se je bala Lucije in ni ji bilo več prijetno

v njenem objemu. Marija je šla počasi proti durim in bilo je Tončki kakor da bi jo videla, kako se je okrenila na pragu še enkrat ter se ozrla z dolgim in prosečim pogledom. „Morda se je samo šalila; zasmiej se in pohiti k meni!“ Tako si je pač mislila. Ali Lucija je stala ob oknu in je gledala na cesto; počasi so se zapirale duri...

Minilo je poletje in jeseni so poslali Lucijo v inštitut. Ko je prišla o počitnicah domov, je poljubila Tončko zelo hladno in se ni več veliko brigala zanj. Dobila si je pač v inštitutu novo prijateljico, ki je bila bolj vesela, bolj gibka in topla. „Bog ji blagoslovi!“ si je mislila Tončka in nič ji ni bilo žal.

Tako je ostala sama in kakor prej je popotovala po izbah, po samotnem gozdu. Prišla je časih v očetovo sobo in je sedla na mehki stol; oče se je ozrl nanjo in ji ni videl, ni se zmenil zanj. Tončka ga ni ljubila; zdel se ji je čudovelik in strašen, njegovo življenje je bilo polno skrivnosti, ki se jih je bala in ki so jo vabile, zato ker so bile tako velike in strašne. Bilo je kakor v gozdu: dviga se tam od daleč nekaj silnega, črnega; ali so skale, ali je drevje, ki je okamenelo in se ne gane v vetru; noge se tresejo in se napotijo tja, ne morejo drugam, zato ker je tam groza in noč...

Z ljudmi, ki so prihajali, se je razgovarjal časih oče dolgočasno, poslovno in takrat Tončka ni slišala ničesar, kakor da bi bilo tiho v sobi. Ali slišala je vsak glas, ki je prišel iz srca; kadar je vzkrinkalo zlovoljno, kadar je prosilo in tudi kadar se je smejalo s prešernim in umazanim smehom. Prišla je ženska nekoč in je prosila za moža, pisarja, ki je bil pijanec. Oče se je smejal in njegov smeh je bil trd in ostuden. Čutila je Tončka, da se je ženska vsa prestrašila, dasi ni bilo glasu. Oče se je smejal še zmerom in govoril je tišje. Nato je umolknil in tudi ženska je molčala; tiho je bilo, da se je čulo težko sopenje in Tončke je bilo strah. Ženska je odšla tiho, oče pa je dejal: „No, dobro je!“ in je zaprl duri za njo. Tedaj je pač ugledal Tončko in jo je ogovoril osorno: „Kaj pa delaš tukaj? Spravi se!“ — Ni bilo še dolgo po poroki, veselja in življenja pa ni bilo več v hiši. Oče in mati sta se prepirala, naposled sta živela zase in

Tončka ni slišala skoro nikoli več, da bi se bila razgovarjala prijazno. Kadar je bila mati sama, je hodila s težkimi koraki po sobi in je vzdihovala s smešnokavim glasom: „O, moja glava! Moja glava!“ In nekoč je stopila k Tončki, stresla jo je in je kričala: „Tvoj oče je lump! Lump! Lump!“ — Zajokala je in je pozabila, da je Tončka otrok in je tožila: „Za en mesec samo me je vzel; za zmerom moj denar... Pet mesecev ga že ni bilo pri meni, nisem ne žena njegova, ne dekla... Vpričo mene se je bil polastil druge... smejal se je in jo je vrgel na zofo... Vse ima, omožene ženske in vlačuge in otroke... Lump! Lump! Lump!“ In Tončka je slišala nekoč, ko sta govorila v sosednji sobi in je dejal oče veselo: „Čemu pa tožiš? Kaj misliš, da ne poznam tvojega fanta? Sram te bodi — šestnajstleten pobič!“ — Mati je zaloputnila duri in oče se je smejal...

Prihajal je v goste očetov prijatelj. Ko je prišel prvokrat, je ugledal Tončko; stopil je k nji in jo je pogladil po licih; ubožica! je bila gladka in mrzla kakor riba. „Tončka, nebožica!“ je dejal, ali tudi glas mu je bil gladek, spolzek kakor riba. In nato je prihajal pogostokrat, tudi če očeta ni bilo doma. Posadil si je časih Tončko v naročje, ali Tončki je bil zoprn, streslo jo je, kadar je začutila njegovo gladko in mrzlo roko. Sinila je nekoč s prsti preko njegovega obraza in spoznala je, da mu je obraz kakor roka in kakor glas — starikav, ostudnogladek... Tako se je zgodilo, ko je bilo tiho v sobi, da jo je objel in jo pritisnil k sebi; Tončka ni mogla ne prositi in ne klicati; njegove roke, ki so se tresle, so jo dušile in od strahu ni mogla geniti. Jecljal je in iz njegovih ust ji je padla gnusna kaplja na lice. „Tončka!... Tončka!“... Ko je šel, je vsa trepetala od sramu in od groze in je legla na posteljo... Prihajal je še zmerom, dan za dnem, in Tončka se ni mogla braniti, ni si upala klicati. Bil je zmerom bolj strašen, vso si jo je osvojil in ubogala je, kakor je hotel. Lica so ji upadala in spala je nemirno; prestrašila se je mnogokrat, vzbudila se je nenadoma in slabo ji je bilo...

(Dalje v prihodnji številki)

8. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

Najprej bom poskušal kratko definirati obraz in značaj fašizma, kakor smo si ga predstavljali posamezni koroški antifašisti že okoli leta 1935.

Že pred vojno smo spoznavali fašizem kot najbolj reakcionarno, najbolj šovinistično in najbolj imperialistično združenje finančnega kapitala. Nemški fašizem pod vodstvom Avstrijca Adolfa Hitlerja je krstil svojo fašistično organizacijo Nacionalna socialistična nemška delavska partija — NSDAP. Pod tem skrajno demagoškim in varljivim naslovom je nemškemu fašizmu uspelo prevarati večino nemškega delavstva, uradnike, nastavljenice in srednjega kmeta. Nemški fašizem, imenujemo ga kratko tudi nacizem, je s tem lahko mobiliziral široke množice nemškega naroda za svoje vojne pohode po Evropi. Na oblast se je v Nemčiji dokopal nacizem ne samo z demagogijo in skrivanjem resničnih ciljev. Mnogo mu je k temu pomagal tudi neobziren teror. Ta fizični teror, ki so ga izvajale organizirane tolpe SA nad trezno mislečimi Nemci, je bil tako silen in učinkovit, da je mnogo zdravo mislečih Nemcev pobegnilo iz svoje domovine, velik del je omagal in obupal, mnogi pa so se vključili neposredno v organiziran nacistični stroj. Takoj ko je kolovodja nacizma v Nemčiji prišel na oblast, je začel priprave na vojno. Nemški in finančni kapital tudi drugih dežel mu je nudil vso razpoložljivo pomoč. Gospodarstvo v Nemčiji se je navidezno okrepilo. Nemške množice so začele v Hitlerja verovati. Niso pa vedele, da je vsa gospodarska konjunktura slonela samo na tem, da je industrija začela na veliko proizvajati vojni material, topove, tanke, letala. Dozorel je čas za geslo o potrebi razširitve nemškega življenjskega prostora. Za trezne in napredne Nemce, ki so poznali in videli, da jim pod Hitlerjem grozi vojna, je le-ta gradil koncentracijska taborišča. Mladino je vzgajal Hitler v udarno pest svoje ideje imperialističnega pohoda v sosedne dežele. Iz knjige „Die Gerechtigkeit nehme ihren Lauf“, ki jo je napisal sovjetski glavni tožilec na nürnberškem procesu proti glavnim nacističnim vojnim zločincem, R. A. Rudenko, vidimo, kako zločinsko je posegel nacizem po duši nemške mladine. Adolf Hitler je zahteval: „Wir werden eine Jugend erziehen, vor der die ganze Welt erschauern wird, eine heftige, anspruchsvolle und grausame Jugend. Ich will es. Die Jugend muß alle diese Eigenschaften besitzen. Sie muß den Leiden gegenüber gleichgültig sein. Ich will in ihren Blicken das Funkeln des wilden Tieres sehen“.

Da bomo kar od začetka spoznali potrebo po protifašističnem in narodnoosvobodilnem boju koroških Slovencev med II. svetovno vojno in njegovo težo, bom citiral še drugo temeljno miselnost nemškega fašizma, ki jo je gojil napram slovanskim narodom kot celoti. Nacistični ideolog, desna roka Adolfa Hitlerja — Martin Borman — je zapisal v času napada na Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo naslednje besede „osveščanja nemškega naroda“: „Die Slawen sollen für uns arbeiten. Soweit wir sie nicht brauchen, mögen sie sterben. Impfwang und deutsche Gesundheitsfürsorge sind daher überflüssig. Die slawische Fruchtbarkeit ist unerwünscht. Sie mögen Präservative benutzen oder abtreiben, je mehr desto besser. Die Bildung ist gefährlich, es genügt, wenn sie bis hundert zählen können. Höchstens die Bildung, die uns brauchbare Handlanger schafft, ist zulässig. Die Religion lassen wir ihnen als Ablenkungsmittel. An Verpflegung bekommen sie nur das Notwendige. Wir sind die Herren, wir kommen zuerst“.

S tem citatom iz knjige „Der Nürnberger Prozeß“ Heydeckerja Leeba, ki je miselnost Martina Bormana zapisal v zgodovino, bom končal misel, da je fašizem na oblasti odkrita teroristična diktatura najbolj šovinističnih, najbolj nazadnjaških, najbolj surovih in najbolj imperialističnih krogov finančnega kapitala, ki goji do drugih narodov živalsko mržnjo. In ki vojni kakor tudi v miru se fašizem poslužuje gesel „boj proti bolševizmu“ ali straši s komunizmom.

Oborožen protifašistični boj na Koroškem se je začel s prvim spopadom slovenskih partizanov z SS-ovskimi enotami avgusta 1942, ko je padlo devet fašističnih vojakov in dva partizana.

Slovenski fantje, mobilizirani v nemško vojsko, so začeli zapuščati le-to že v letih 1939 do 1941. Znana so imena teh prvih upornikov med koroškimi Slovenci: Jožef Sorli iz Lobnika pri Železni Kapli, Zupanc Janez iz Obirske pri Železni Kapli, Stanko Mišic iz Črgovič pri Šmihelu nad Pliberkom, brata Vuteja iz Večne vasi pri Globasnici, brata Jelen Stan-ko in Toni, Karl Potočnik iz Grabelj pri Pliberku, Malejevi bratje iz Gornjega Kora v Selah, Pavel, Feliks, Ludvik in Janko. Nadalje so se odtegnili vpoklicu v nemško vojsko in se kakor ostali zatekli v Jugoslavijo leta 1940

tudi Albin Užnik, Peter Kelih, Janko Kelih, Maks Olip in še več drugih, ki so po napadu Nemčije na Jugoslavijo prišli v domače gozdove in se pozneje vključili v partizansko vojsko na Koroškem. Večina od navedenih so bili po poklicu gozdni delavci, kmečki fantje in študenti.

Istočasno ko je Kranjčev bataljon manevriral po Gorenjski in prečkal Koroško, kjer se je spopadel v Robežah z Nemci, sta v okolici Železne Kaple delovala prva oborožena partizanska aktivista Johan Zupanc in Stane Mrhar. Prvi je bil doma iz Obirske in je bil v partizanih na Gorenjskem že od leta 1941, drugi pa doma iz Št. Vida pri Ljubljani in tudi star partizan od leta 1941. Ta dva prva partizana sta organizirala odbore Osvobodilne fronte v Lobniku, Obirski, Suhi, Selah ter imela zaupnike tudi že v Borovljah in v Goricah zapadno od Rebrce. Odbori in zaupniki so dobili jasna navodila, kako se je treba boriti proti fašizmu, kako je treba držati stvar tajno, da sovražnik ne uspe prodreti v njihove organizacije. Odborniki so dobili na svojih sestankih naloge, zbirati orožje, dobiti kontakt z možmi, sinovi in brati, ki so v nemški vojski; le-te je treba na tihem pripraviti za pobeg iz nemške vojske.

Stane Mrhar in Johan Zupanc sta noč in dan delala med koroškimi Slovenci v omenjenem delu Koroške in imela zelo razveseljive uspehe. Vendar pa se je v vrste organiziranih protifašističnih borcev, ki so živeli še na do-

ki jih ne pretrgajo meje in ne žične pregrade. Osvobodilna fronta se je zato razvijala in se utrjevala. Z njo je raslo tudi število koroških partizanov in aktivistov. Med njimi je bil Pasterk Franci ali Tavčmanov Franci po domače, s partizanskim imenom Lenart. Ko je spomladi 1942 prišel iz nemške vojske na dopust in videl prva preseljevanja Slovencev, se je v njegovi duši rodil upor proti zatiralcem in želja po maščevanju krivic. Namesto nazaj v nemško vojsko je v oktobru 1942 odšel v partizane. Naslednjega leta marca 1943 je postal prvi komandant prvega koroškega bataljona. Kot komandant je padel 6. 4. 1943 v boju z gestapom v Mežici. Na Koroško je prispel do partizanov preko Gorenjske in Kamniških planin. Tam je v borbi z Nemci izgubil eno oko. Franc Pasterk-Lenart je bil po zmagovitem koncu vojne proglašen za narodnega heroja. ZKP ga je iz Mežice prenesla v Železno Kaplo, kjer leži s svojimi 120 padlimi partizani.

Prva koroška partizanska četa je bila formirana v Peci nad Toplo. Bilo je to v zimi 1942-1943. Stela je samo 12 borcev, ko sem se ji 3. decembra 1942 priključil in bil borec te čete do maja 1943. Prva koroška četa je izvajala v zimskih mesecih politične, organizacijske in ekonomske akcije. Tako je 15. 12. 1942 že zasedla vas Solčavo, razorožila tamkajšno poštno stražo, izvedla političen miting, prepevala partizanske pesmi in izvedla rekvizicijo hrane. V teh zimskih tednih se je četa

nemških frontah zmečkal odporno moč na znotraj in zabil klin med ljudstvo in vodstva.“

S temi besedami je Rainer že v začetku leta 1943 priznal neustavljivo rast protifašističnega gibanja na Koroškem. Kakor so rasle nemške represalije in nasilje v vseh oblikah, tako je raslo v širino in globino osvobodilno gibanje koroških Slovencev. Pa tudi velikovski kreisleiter je bil zaskrbljen. Prečital bom izvečke iz zaupne okrožnice vodje NSDAP v Velikovcu Gruma, ki jo je dne 20. maja 1943 poslal nacističnim voditeljem: „Die politische Lage in unserem Kreis (Auftauchen der Banden) setze ich bei allen Ortsgruppenleitern als bekannt voraus. Es muß in nächster Zeit auch mit der Verschärfung der Lage gerechnet werden.“

Vojaško in politično protifašistično gibanje pod vodstvom Osvobodilne fronte se je na vzhodnem delu Koroške neverjetno hitro razvijalo in strah nacističnih oblasti ni bil zastoj.

Dokaz zasidranosti Osvobodilne fronte med koroškimi Slovenci je bila prva konferenca političnih in vojaških voditeljev na Koroškem, ki je bila dne 12. maja 1943 nad Belo pečjo v Bistrici. Aktivisti so prereševali trenutni vojaški in politični položaj v svetu, zlasti pa doma. Govorili so o organizacijskih nalogah protifašističnega gibanja na Koroškem, o delavski enotnosti, ženski protifašistični zvezi, o moralni in gmotni pomoči našim izseljencem. Mnogo je bilo razpravljanja o načinu, kako je treba povezovati osvobodilno protifašistično delo vse množice slovenskega naroda.

Dva meseca po zgodovinski belopeški konferenci je Izvršni odbor OF izdal letak, ki je bil posebej namenjen koroškim Slovincem in jih je pozival v boj proti fašizmu in nacizmu. Vsebinska tega zgodovinskega letaka se je glasila: „Koroška, zibelka slovenstva, se zopet prebuja. Prvi partizani, vojniki slovenske narodne vojske, so se pojavili v koroških hribih. Prvi koroški partizani prinašajo deželi blagovest svobode in se pridružujejo borcem za slovensko narodno svobodo. Koroška se tako priključuje ostalim slovenskim pokrajinam v njihovem boju. Z ljubljansko pokrajino se v skupnem boju bore Gorenjska, Štajerska in Prekmurje, na Primorskem delujejo bataljoni Simona Gregorčiča, sedaj pa že tudi koroški partizani dopolnjujejo krog slovenskih narodnih borcev. Vsa slovenska zemlja je danes enotna v boju za svoje narodne pravice. Vsi Slovenci smo povezani v istem trpljenju in v istem upanju“. Letak, ki je bil izdan in tiskan na modernem tiskarskem stroju, je bil močno razširjen po vsej Koroški, kjer prebivajo Slovenci in so ga ljudje sprejeli z velikim navdušenjem.

Iz zgodovine narodnoosvobodilnega protifašističnega boja na Koroškem je važno tudi to, da zvemo, da je bil bataljon, ki je s svojimi tremi četami operiral po vzhodnem delu Koroške od Železne Kaple, Pliberka pa do ljubeljske ceste, sredi največje aktivnosti in uspehov poleti 1943 odpoklican. Odšel je v Savinjsko dolino, kjer so ga vključili v Šlandrovo brigado. Z njo je potem na povelje Glavnega štaba Slovenije odšel na Dolenjsko. Ta ukrep je sicer začasno oslabil partizansko udarno moč na Koroškem, vendar je s tem, da so se koroški partizani pokoravali povelju slovenskega glavnega štaba, dokazana lažnivost nemške trditve o premoči regionalne zavesti koroškega Slovenca. Izvedba ukrepa je pokazala, da so koroški Slovenci sami sebe imeli za del slovenske vojske. Ta ukrep je pokazal resničnost besed Izvršnega odbora v letaku z dne 6. julija 1943, „da je vsa slovenska zemlja danes enotna v boju za svoje narodne pravice. Vsi Slovenci smo povezani v istem upanju“. Po odhodu I. koroškega bataljona na Dolenjsko je na Koroškem ostala samo četa 20 mož, ki je pa v kratkem času zopet narasla v bataljon. Ta je bil enak organiziran kot bataljon pred njim in je imel iste naloge kakor prejšnji, le eno je bilo boljše: splošni položaj na terenu se je bistveno spremenil v njegovo korist. Politično delo, ki ga je opravil prejšnji bataljon, mu je znatno olajšalo položaj. Organizacije OF so se medtem že zelo razširile, protifašistično gibanje je ljudi zajelo na globoko in prodrlo celo čez Dravo na sever, čeprav partizani sami tja 1943 še niso prodrli. Čez Dravo so prvi partizani začeli prodirati februarja 1944.

Zahodni del Koroške se je v začetni dobi koroškega partizanstva 1942-1943 naslanjal v političnem in vojaškem pogledu na Gorenjsko. Koroški Slovenci iz Roža in z Gur, ki so dezertirali iz nemške vojske ali se kako drugače odtegnili nemškimi oblastem, so iskali zavetje na Gorenjskem. Od tam so se potem vračali na Koroško na vojaško in politično delo med svoje rojake, da bi jih podžgali za boj proti Hitlerju.

(Dalje v prihodnji številki)

Karel Prušnik - Gašper

KOROŠKI SLOVENC v oboroženem boju proti fašizmu

movih, vtihotapil gestapovski agent. Z njegovo pomočjo je gestapo v mesecu novembru 1942 aretiralo celo vrsto naših najbolj zavednih ljudi. Nemci so pripravili proces, zloglasni sodnik takimenovanega ljudskega sodišča dr. Freissler, ki je bil prav za ta proces poklican iz Berlina v Celovec, je obsodil 13 koroških Slovencev na smrt, ostale pa na skupaj več kot sto let zapore. 13 prvih aktivistov, obglavljenih na Dunaju 29. aprila 1943, je pokopanih na pokopališču v Selah, ko jih je Zveza koroških partizanov prepeljala z Dunaja.

S to ukano in procesom, ki je sledil, je utrpelo protifašistično gibanje na Koroškem hud udarec, ki pa nikakor ni zlomil volje našega prebivalstva do boja proti Hitlerjevi Nemčiji. Citiram iz Koroškega zbornika: „Številne aretacije v tisti začetni dobi osvobodilnega gibanja na Koroškem so hudo vplivale na ljudi. Začetna ofenzivnost je nekoliko popustila. Zaradi ostrih nemških represalij so postali ljudje bolj rezervirani in še manj zaupljivi, da bi na tak način izločili delo izdajalcev. Aktivista Ivan Zupanc in Stane Mrhar sta prav takrat hudo bolela in ob samem krompirju prezimila v Obirskem skoraj popolnoma osamljena“.

Pohod Kranjčevega bataljona čez Koroško pa je bil podoben soncu, ki pride izza oblakov in se potem zopet skrrije. Samozavest slovenskega življa je z njim nenadoma dobila nove opore, novega ognja in nove moči. Korošci so ob njem občutili, da niso sami, da so povezani z ostalimi slovenskimi brati z vezmi,

sama politično izobraževala. Dnevno so bile politične ure, ki jih je vodil tov. ing. Pavle Zaver-Matjaž. Patulje te čete so hodile od hiše do hiše in mobilizirale ljudi za boj proti Hitlerjevi Nemčiji. V tej zimi je ta četa postala rezervoar političnih in vojaških kadrov. Že marca 1943 je bil formiran prvi koroški bataljon, tako uspešno je ta četa izvedla mobilizacijsko delo v tem kratkem času.

Prvi koroški bataljon je operiral s tremi četami v jugoslovanskem in avstrijskem delu Koroške. Milanova in Gorazdova četa sta izvajali vojaške akcije v okolici Železne Kaple, Obirske, Kort in vse doline do Št. Lipša in Dobrle vasi.

Aprila 1943 (6. 4.) je prvi koroški bataljon zasedel Mežico in izvedel uspešno politično in vojaško akcijo. V polni kinodvorani, kjer so ravno predvajali vojnopropagandni film, so partizani predstavo prekinili, film in filmsko aparaturo uničili in izvedli politični miting. Partizani so zaplenili za cel bataljon orožja, municije in razne druge vojaške opreme. Pri tej akciji je bil prvi komandant Prvega koroškega bataljona Franc Pasterk-Lenart težko ranjen in je čez dva dni umrl.

Kako se je protifašistični boj na Koroškem hitro razvijal, nam dokazuje strah, ki veje iz govora gauleiterja Rainerja, ki ga je imel v Celovcu ob peti obletnici priključitve Avstrije k Nemčiji, kjer je nakazal nevarnost uporniškega gibanja na Koroškem. Bilo je 13. marca 1943, ko je med drugim dejal: „Sovražnik špekulira s tem, da bi spričo težkih bojev na

NAŠ PROTEST
NA DUNAJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

zlasti na tisk in druga sredstva obveščanja, ki se sicer radi šopirijo z načelom "pluralizma mnenj" in se ponajšajo s svobodo tiska, v resnici pa to svobodo zlorabljajo za globno manipuliranje javnega mnenja povsem v manjšinam nasprotnem in celo sovražnem duhu. V ilustraciji naj zadostuje primer žandarja v Mürrzuschlagu, ki kar ni mogel doumeti, da smo koroški Slovenci avstrijski državljani in ne Jugoslovani; ali pa listega dunajskega policaja, ki se je iz osornega "čuvanja reda" spontano spremenil v našega zaveznika, ko je skupaj z demonstrantmi vzklikal geslo "Artikel 7 unser Recht". Vsekakor smo tudi ob tej priložnosti videli da koroški Slovenci "nismo sami — demokrati so z nami".

O poteku protestne vožnje bi lahko zabeležili še dolgo vrsto zanimivih dogodivštev in utrčkov, toda zaradi pomanjkanja prostora tega žal ne moremo. Zato ob koncu le še nekaj podatkov. Čeprav je bilo za pripravo akcije zelo malo časa (in je načrte skoraj v zadnjem trenutku še prekrizalo vreme), je bil dosežen popoln uspeh: pozivu obeh osrednjih organizacij se je odzvalo nepričakovano veliko število ljudi iz vseh krajev južne Koroške, tako da je bilo po združitvi obeh kolon na zbirališču v dunajskem predmestju celo "uradno" naštetih več kot 150 osebnih avtomobilov in več avtobusov, medtem ko se je na zaključni demonstra-

ciji zbralo daleč nad tisoč ljudi. Pri tem "pohodu na Dunaj" je bilo zastopano celotno naše ozemlje od Zilje preko Roža in Gur do Podjune; sodelovali so stari in mladi iz vseh slojev našega ljudstva (pač pa moramo kritično ugotoviti, da po udeležbi profesorjev — za razliko od takih z nemških šol — slovenska gimnazija ne bi zaslužila častnega naziva, da je v očeh nemških nacionalistov "največji strup"!).

Tako smo koroški Slovenci zelo priprljivo postavili na laž trditve, da osrednji slovenski organizaciji ne uživata zaupanja med ljudstvom — udeležba pri sobotni akciji je nasprotno pokazala, da priznamo ZSO in NSKS kot edino naše predstavništvo, ki mu zaupamo in ga podpiramo. Hkrati pa smo manifestirali našo življenjsko voljo, našo borbenost in odločenost, da vztrajno nadaljujemo boj za pravice, ki nam gredo. In to je bilo poudarjeno tudi z nalepkami na avtomobilih in s transparenti na dunajski demonstraciji, s katerimi smo skupaj z vzklikanjem gesel izpovedali, da odklanjamo diskriminacijski zakon o narodnih skupinah, da zahtevamo izpolnitev člena 7 državne pogodbe, da gremo z našim vprašanjem pred Združene narode in tako tudi svetovno javnost opozorimo na krivico, ki se nam godi v Avstriji, kjer ne spoštujejo mednarodnih pogodb, marveč teptajo človekove pravice in izvajajo rasno diskriminacijo.

Listina o sodelovanju
in krepitvi prijateljskih vezi

TRNOVSKI MARATON

SLOVENSKA FIZIKULTURNA ZVEZA KOROŠKE IZ CELOVCA
ZDRUŽENJE SLOVENSkih ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI IZ TRSTA
ORGANIZACIJSKI KOMITEJ TRNOVSKI MARATON IZ IDRJE
SO SKLENILI S SKUPNIMI ŠPORTNIMI SREČANJI KREPITI
PRIJATELJSKE VEZI. ZATO SO PODPISALI
LISTINO O SODELOVANJU
ČRNI VRH NAD IDRJO, 20. FEBRUAR 1977

V soboto 2. aprila je bil v hotelu „Bor“ v Črni vrhu nad Idrijo slavnosten podpis listine o tesnejšem sodelovanju Organizacijskega komiteja „Trnovski maraton“ s Slovensko fizikulturno zvezo na Koroškem in Združenjem slovenskih športnih društev v Italiji. Nadvse pomembnega dogodka so se udeležili zastopniki ZSSDI in SFZ, za kateri sta listino o tesnejšem sodelovanju podpisala predsednik Slovenske fizikulture zveze Danilo Prušnik in član odbora Združenja slovenskih športnih društev v Italiji Boris Simoneta.

Za organizacijski komitej „Trnovski maraton“ je listino podpisal predsednik Stanko Murovec, ki je omenil v svojem govoru, da naj je namen tega sodelovanja krepiti prijateljske vezi,

uresničevati Osimski sporazum in manifestirati podporo koroškim Slovincem v njihovem boju za osnovne človeške pravice.

Predsednik Slovenske fizikulture zveze Danilo Prušnik pa je poudaril, da ni le čast, ampak tudi dolžnost slovenskih športnikov na Koroškem, da se udeležijo ene največjih športnih demonstracij v Sloveniji, ki spominja na slavno narodnoosvobodilno borbo, na najbolj revolucionarno dobo slovenskega naroda. Med drugim je dejal: „Naj nas opominja „Trnovski maraton“ na najtemnejšo zgodovinsko dobo slovenskega naroda, ko so naše matere in očete pod škornji zverinskih nacistov in fašistov trpeli nepopisne bolečine in morali v taboriščih in drugih živeti

človeku nevredno življenje. Naj nas spominja „Trnovski maraton“ tudi na najbolj revolucionarno dobo slovenskega naroda, ko so se mlada dekleta in fantje pod Titovim vodstvom, strnjeni v narodno osvobodilni borbi, uprli temu največjemu zločinu, napravljenemu nad slovenskim narodom. Borba naših prednikov je bila pravična in zato je slovenski narod zmagal...“

Dolžnost je, da športniki s Koroškega prihajajo na takšne prireditve, ker je bila pred 35 leti dolžnost naših naprednih staršev, da so se vključili v narodno osvobodilno borbo in se uprli največjemu sovražniku slovenskega naroda in cele Evrope...“

Predsednik Slovenske fizikulture zveze je tudi omenil dejstvo, da se mora slovenski narod na Koroškem po več kot 20 letih od podpisa državne pogodbe še vedno boriti za enakopravnost slovenskega jezika, za enakopravno življenje. Omenil je tudi protestno vožnjo koroških Slovencev na Dunaj, da bi komisijo za odstranjanje vseh vrst rasne diskriminacije v OZN seznanili o resničnem položaju koroških Slovencev.

„Slovenski fizikulturni zvezi je naložena naloga, da zbira slovensko športno mladino v svojih društvih in jo vzgaja v narodnostnem smislu, jo telesno usposablja in jo spodbuja k športnim dosežkom. Istočasno pa goji tradicijo narodnoosvobodilne borbe in se nanjo naslanja, saj ima fizikultura na Koroškem korenine v času antifašističnega boja...“

Obžaloval je tudi, da je športni del letošnjega IV. Trnovskega maratona moral zaradi slabih snežnih razmer odpasti in izrazil veliko zadoščenje, da je prišlo do „pobratenja“ med mejskima ostrejšima športnima organizacijama in organizatorjem „Trnovskega maratona“. Tesni stiki se bodo izražali posebej še v množični udeležbi slovenskih športnikov s Koroškega na „Trnovskem maratonu“.

ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI

Andreotti uspešen v Long Beach-u

Na 4 dirki za svetovno prvenstvo formule 1 je v tekmovalstvu za veliko nagrado Združenih držav Amerike v Long Beach-u (Kalifornija) zmagal Italijanec Mario Andretti pred Laudom ter Scheckterjem. Zanj je vodil vse do štirih krogov pred koncem, a se je moral le še ukloniti.

NOGOMET

Internacionalni

Veliko težav je imela nogometna reprezentanca Nemške demokratične republike na otoku Malti, preden je v La Valetti premagala malteško reprezentanco z 1:0. Tekma je štela k kvalifikaciji za svetovno prvenstvo 1978 v Argentini. V tej skupini igra še Avstrija in Turčija.

Olimpija proti Zagrebu 1:1

Da se nahaja ljubljanski privaloš v krizi, o tem se je v soboto lahko prepričal sleherni gledalec za Bežigradom. Olimpija je namreč dosegla na domačem igrišču proti Zagrebu le remis. Zagrebčani so bili bliže drugi točki in samo nespretnost napadalcev je bila kriva, da iz ljubljane niso odnesli dveh točk. Črna zvezda je premagala Vojvodino z rezultatom 3:1, in vodi še naprej na lestvici pred Dinamom ter Slobodo; Olimpija je deseta.

Domači deseta

SAK mladinci podlegli mladincem ASK-ja 0:4

Za mladinsko moštvo SAK-ja se je v

nedeljo pričelo pomladansko prvenstvo. V št. Janžu so naši fantje imeli v gosteh mladinsko moštvo ASK-ja, drugega na lestvici. SAK je podlegel 0:4. Jeseni so naši fantje podlegli temu moštvu 0:18. Tokrat pa so igrali dokaj ambiciozno in so podlegli previsoko, saj so imeli nekaj izvrstnih priložnosti, a jih niso znali izkoristiti. Priprani smo, da bodo naši mladi nogometaši v naslednjih tekmah zaigrali še bolje in dosegli še to ali ono točko.

Sele proti Maria Saal 1:1

Šok za goste že v drugi minuti, ko je Doviak Nanti zatresel nasprotnikovo mrežo in je enajsterica iz Sel povedla 1:0. Toda samo deset minut za tem je nasprotnik z enajstmetrovko izenačil. Okoli 300 gledalcev se je zbralo, da bi videlo zmago svojih Selanov. In ti so tudi igrali s polno paro, ja, razen v prvi četrt uri so popolnoma nadigrali nasprotnika. Domačini so imeli nekaj lepih možnosti, toda smola in pa vratar, kakor boljše, še niso videli v Selah, sta to preprečila. Sodnik je sodil objektivno.

Bistrica v R. proti SAK 2:4

Prvo moštvo Slovenskega atletskega kluba je gostovalo v Bistrici v Rožu in se v prijateljski tekmi pomerilo z domačini. Slovensko moštvo je domačine porazilo z rezultatom 4:2 (1:0) in to kljub temu, da je manjkalo pet standardnih igralcev. Sodnik je vestno opravil svoje delo, Slovenski atletski klub je sicer bil ves čas močnejši, v odločilnih fazah pa se je videlo, da ne gre za točko in da je samo prijateljska tekma. Gledalcev, ki so zasledovali igro, se je zbralo približno 100. Najboljša igralca pri SAK-ju sta bila Malle ter Lampichler. Po dolgem času sta v slovenskem moštvu spet zaigrala Peter Waldhauser ter Hanzl Wieser, vendar se je kaj kmalu videlo, da imata velik zaostanek pri treningu.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

TEČAJ „SERVICE“ V
HOTELU IN GOSPODINSTVU

Od 18. aprila do 5. maja 1977 vedno od ponedeljka do četrta od 18. do 21. ure je ob Delovnega urada financiran tečaj za študente in solarje, katerega vodi Friedrich Korbel, šef servisa v Bejaku. Prijave pri pristojnem delovnem uradu.

Podrobna pojasnila nudi tudi Rutar — hotel Korotan, tel. 0 42 75 - 22 54 ali 0 42 56 - 220

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE
RADIO CELOVEC

SOBOTA, 9. 4.: 9.45 Po sveti deželi.
NEDELJA, 10. 4.: 7.05 Duhovni nagovor — Kristus je vstal.
PONEDELJEK, 11. 4.: 7.05 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.
TOREK, 12. 4.: 9.30 Narodno-zabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Sport — Rdeče, rumeno, zeleno.
SREDA, 13. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Slovenski solisti — V daljavi pa zvezda brli (Pesmi A. Kokota).
ČETRTEK, 14. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.
PETEK, 15. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Lovska šaljivost.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 9. 4.: 8.00 Colargol — 8.15 Otroška oddaja — 8.30 O zaspanem zajčku — 8.50 Ne jokaj, Mihi — 9.30 Narava Japonske — 9.55 Prva pomoč — 10.15 Dokumentarna oddaja — 10.45 Boussardelovi — 15.25 Nogomet — 17.15 Letanje z zmaji — 17.30 Obzorik — 17.45 Starec in otrok — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje-politični komentar — 20.00 Afriška kraljica — 21.50 Dnevnik — 22.00 625 — 22.20 Popevka evrovizije.

NEDELJA, 10. 4.: 8.30 Poročila — 8.35 Za nedeljsko dobro jutro — 9.00 625 — 9.40 Blišč in beda kurtizan — 10.35 Raziskovalci — 11.25 Mozaik — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — Nedeljsko popoldne — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Benjamin — 21.00 Ali bodo vojni zločinci zastareli? — 21.30 Ponevnik — 21.45 Športni pregled.

PONEDELJEK, 11. 4.: 8.10 Šolska oddaja — 16.15 Kmetijska oddaja — 17.15 Glasbeni cilibao — 17.25 Narava Japonske — 17.50 Obzorik — 18.05 Nega las — 18.15 Tudi za stare velja: Nikoli ni prepozno — 18.30 Dogovorili smo se — 18.45 Mladost za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Gredi kozel — 21.15 Kulturne diagonale — 22.00 Mozaik kratkega filma.

TOREK, 12. 4.: 8.00 Šolska oddaja — 16.55 Čigava je hišica — 17.15 Pan Tau se vrača — 17.45 Obzorik — 18.00 Beograjski sodobni balet — 18.20 Duet — 18.35 Mozaik — 18.40 Most — 19.30 Dnevnik — 20.00 Kidričevi nagajenci — 20.35 Zvezde gledajo z neba — 21.25 Labodje jezero — 22.25 Dnevnik.

SREDA, 13. 4.: 8.10 Šolska oddaja — 17.00 Moje akcije — 17.15 Okrasje in igranje — 17.40 Obzorik — 17.55 Ne prezrite — 18.30 Glasba takšna in drugačna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Vzhodno od raja — 21.55 Dnevnik — 22.05 Včeraj, danes, jutri — španija.

ČETRTEK, 14. 4.: 8.00 Šolska oddaja — 17.15 Colargol — 17.30 Obzorik — 17.50 Dežela sonca — 18.40 Mladost na stopnicah — 19.30 Dnevnik — 20.00 Sterijino po-

zorje — 21.00 Evropa Evropejcem — 21.50 Miniature — 22.05 Dnevnik.
PETEK, 15. 4.: 8.10 Šolska oddaja — 17.10 Križem krazom — 17.20 Pisani svet — 17.55 Obzorik — 18.10 Čez tri gore — 18.45 Prva pomoč — 19.05 Česta in mi — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranje-politični komentar — 20.05 Boussardelovi — 21.00 Razgledi — 22.25 Ulice San Francisca — 23.15 Dnevnik.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 9. 4.: 14.45 Svobodno rojena — kraljica divjine — 16.15 O tenisu — 16.30 Ponoči so vse jopice plave — 16.55 Colimero — 17.00 Anoop in slon — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Glasba je adut — 22.00 šport — 22.20 Columbo.

NEDELJA, 10. 4.: 10.00 Christus vincit — 10.15 Ressurrecto domini — 10.45 Katoliška velikončna božja služba — 12.00 Blagoslov „Urbi et orbi“ — 14.35 Žuti — 16.30 Lepotica in pošast — 17.50 Colimero — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Medigra — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kaktusov cvet — 21.55 Poročila in šport — 22.20 Pregarjalec.

PONEDELJEK, 11. 4.: 15.20 Gnili čar — 16.30 Ponoči so vse jopice plave — 16.55 Na pomoč, mi smo naselili — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prostor za živali — 18.45 Velika noč na Tirolskem — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Ljubavne in poročne stvari — 22.25 šport — 22.35 Oddaja iz Rudi Klausnitzerjem — 23.15 Poročila.

TOREK, 12. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Literarni studio — 10.00 Formalna logika — 10.30 Kaktusov cvet — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 Zwickelbach & Co. — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kraljica za tisoč dni — 22.30 Poročila in šport.

ČETRTEK, 14. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Narodno gospodarstvo — 10.00 Obraz stoletij — 10.30 Gnili čar — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Igra švicarski zabavni orkester — 20.50 Mi o nas — 21.35 Poročila in šport.

PETEK, 15. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Homo musicus — 10.00 Werner Berg — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Njegov zadnji prijatelj — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Emmingerji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Derrick — 21.10 Argumenti — 21.55 šport — 22.00 Komančeri — 23.45 Poročila.

! ZBIRALCI ZNAMK !

Prodajam 2X kompletne znamke JUGOSLAVIJE in tudi posamezne serije; vse po želji kupca.

Oglasite se lahko osebno ali pisмено na naslov: Stanko GALIOT, 64000 Kranj - Jugoslavija, Savska cesta 4.

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na

„KULTURNO PRIREDITEV“

ki bo v nedeljo 17. aprila 1977 ob 14.30 uri pri Cingelcu na Trati. Igralska skupina Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ iz Bilčova se nam bo predstavila z burko „Trije tičiki“ in veseloigro „Oh ta taberna“.

Ljubitelji zdravega humorja prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku in mešani pevski zbor „Podjuna“ vabita na

VIGREDNI KONCERT

ki bo v soboto 16. aprila 1977, ob 20. uri v dvorani gostilne Schwarzl v Pliberku. Nastopajo: Moški pevski zbor SPD „Edinost“, vodi Folli Hartman; mešani pevski zbor „Podjuna“, vodi Oto Wulfe in folklorna skupina SPD „Edinost“, vodi Hilda Opetnik

Prisrčno vabljeni!